ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3170 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ԱՊՐԻԼ 1882 Ն. Տ. 9 ՄԱՅԻՍ 1882

ՊԱՅՄԱՆՔ
Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար թղթատարով զրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

30 ՓԱՐԱՅ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

30 ՓԱՐԱՅ

ՊԱՅՄԱՆՔ
[illegible] խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի. Կ. Պոլիս Պահչէ—Գափու, Ճէզայիրլի Պէյ խանի Թիւ 31 Մասիսի գրասենեակը։
Ձանդուած նամակք չընդունուիր։
Զեղչուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հեռագրական.— Խառն.— Ազգային լուրեր.— Թղթակցութիւն ի Ռուսաստանէ.— Թղթակցութիւն Ֆրանսայէ.— Գիտական (Շար. եւ վերջ.).— Գրական.— Թերթօն Մասիսի.— Հանգանակութիւն.— Ազդ։

Կ. ՊՈԼԻՍ 27 ԱՊՐԻԼ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Լոնտրա 8 մայիս.

Պահպանողական կուսակցութիւնն որոշեց ուժ տալ այն ամէն միջոցներուն զորս Կլատսթոնի նախարարութիւնը շաբաթ աւուր ոճրին պատճառաւ ձեռք պիտի առնու Իրլանտայի մէջ բարեկարգութեան ու օրինաւորութեան վերահաստատելու համար։

Լրագիրք միաձայն կը դատապարտեն գործուած նողկալի ոճիրն, եւ կը յայտնեն թէ վիճակը ծանր է, եւ թէ մեծ պատասխանատուութիւն կայ Կլատսթոնի նախարարութեան վրայ։

Լոնտրա 8 մայիս.

Լոնտրայի լորտ քաղաքապետին աղերսագիր մը տրուեցաւ՝ խնդրելով որ միթինկ մը գումարէ՝ ուղերձ մը խմբագրելու համար առ Թագուհին, որպէս զի խորհրդարանը լուծէ, եւ թոյլ տայ ժողովրդեան նոր երեսփոխանութիւն մ'ընտրել, որ կարող լինի աւելի ազդու միջոցներ ձեռք առնուլ մարդասպանական դրութեան դէմ, որ կը տիրէ Իրլանտայի մէջ, եւ զոր ներկայ նախարարութիւնն անկարող է զսպել։

Լոնտրա 8 մայիս.

Երեսփոխանաց ժողովին մէջ, Պ. Կլատսթոն նիստին յետաձգումը կը խնդրէ իբրեւ նշան սգոյ Տէպլինի ոճրին համար. Նախարարապետը կը ծանուցանէ թէ հինգշաբթի օրը ծրագիր մը պիտի ներկայէ Իրլանտայի մէջ ոճրագործութեանց առաջքն առնելու մասին. կը յարէ թէ կառավարութիւնը վերստին պիտի քննէ Իրլանտայի մասին անկէ առաջ պատրաստուած ծրագրերն, եւ եթէ հարկ է, պիտի ջնջէ մէկ մասը։

Երեսփոխանաց ժողովն իւր նիստը վաղուան թողուց. Լորտերուն ժողովն ալ նոյնն ըրաւ, ի նշան սգոյ։

Պետերսպուրկ 8 մայիս.

Արտաքին գործոց նախարար Պ. տը Կիրս, կուրծքի հիւանդութենէ մը բռնուած լինելով, ծանր վիճակի մէջ է։

Փարիզ 8 մայիս.

Երեսփոխանական ժողովն առաջին ընթերցմամբ ընդունեց Պ. Նաքէի առաջարկն, որ Ֆրանսայի մէջ ամուսնալուծութեան կամ ապահարզանի վերահաստատութիւնը կը խնդրէր։

Նախարարապետ Պ. Տը Ֆրէյսինէ անդամ ընտրուեցաւ Գիտութեանց Ակադեմիային։

Գահիրէ 8 մայիս.

Արտաքին գործոց նախարարն յայտարարեց նախարարական վերջին խորհրդին մէջ թէ ամենեւին դիտում չունի հրաժարելու, ինչպէս գրոյց կար։

Գահիրէ 8 մայիս.

Սուտ մարգարէն, որ Սուտանի ապստամբաց գլուխն անցնելով Խարթումի վրայ կը քալէր, Սէննարի [illegible] բոլորովին յաղթուեցաւ Եգիպտական զօրքէն։ Սուտ մարգարէն սպաննուեցաւ եւ իւր հրոսախումբը ցիր ու ցան եղաւ։

ԱԺԱՆՍ ԲՈՒԹԷՐ

Լոնտրա 7 մայիս

Օպսէրվէր լրագիրն այսօր երկու անգամ ելնելով՝ Տէպլինէն Իրլանտայի նոր նախարար Լորտ Ֆրէտէրիք Քէվէնտիշի եւ անոր խորհրդական Պ. Թոմաս Պըրքի սպանութիւնը ծանուցանող հեռագիրներ հրատարակեց։ Ասոնք Լոնտրայէն Տէպլին հասած էին եւ ճաշէն առաջ Ֆէնիքս–փարքի ծառուղւոյն մէջ կը պտըտէին, ոչ հեռի իրենց պաշտօնատունէն, որ այս պարտէզին մէջ կը գտնուի, երբ չորս անձ պարունակող հասարակաց կառք մը երկու անձ իջնելով ասոնց վրայ յարձակեցան եւ սարսափելի ու երկար կռուէ մը յետոյ սպաննեցին զանոնք դաշոյնի հարուածներով։ Օպսէրվէր կը հաստատէ այն գրոյցը թէ Սպէնսէր կոմսը ըսեր է թէ այսպիսի սոսկալի գործի մ'առջեւ, որ կը հաստատէ թէ այդ մարդասպանները վարող մարդիկ չեն ուզեր ընդունիլ այն ձեռքը, զոր կառավարութիւնն իրենց կարկառեց ի նշան հաշտութեան, կը հրաժարի իւր նոր պաշտօնէն եւ խորհուրդ կուտայ կառավարութեան որ զօրաւոր մը զրկէ Իրլանտա իբրեւ տեղակալ կառավարիչ։

Կ'ըսուի թէ ոստիկանութիւնն ոճրագործներուն հետքը գտած է, եւ արտասովոր վարձատրութիւն մը պիտի լինի անոր, որ զանոնք ձերբակալելու նպաստէ, բայց մինչեւ ցարդ տակաւին ոչ մի ձերբակալութիւն եղաւ։

Լոնտրա 8 մայիս.

Այս առաւօտեան Թայմզ յօդուած մը կը հրատարակէ ծանուցանող թէ Տէպլինի սպանութիւնք Անգլիոյ մէջ ընդհանուր սոսկում պատճառած են, եւ կը խնդրէ որ խստութեան օրէնքն, որոյ պայմանաժամն յառաջիկայ սեպտեմբերին կը լրանայ, չխափանի, այլ ընդհակառակն աւելի խստանայ. նմանապէս կառաջարկէ, որ կալուածական ոճիրներու համար Իրլանտայի մէջ հաստատուած երդուեալ դատաւորութիւնը վերցուի եւ տուգանք մը դրուի այն տեղւոյն վրայ, ուր նմանօրինակ ոճիրք գործուին։ Միւս ամէն լրագիրք ալ նոյնպէս կը խնդրեն որ Իրլանտայի հարաւային գաւառաց մէջ պատերազմական վիճակ հրատարակուի, եւ իրաւունք կուտան Պ. Ֆոսթրի, որ նախապատիւ համարեց իւր հրաժարականը տալ՝ քան Պ. Կլատսթոնի նոր աշխարհավարութեան հետեւիլ։

Իրլանտայի մէջ խիստ գործուած ոճիրը դատապարտող ցոյցեր եղան. ի մէջ այլոց՝ կալուածական միութիւնն յայտարարութիւն մը հանեց, ուր [illegible] կը դատապարտէ նմանօրինակ գործերն եւ կը յայտարարէ թէ Իրլանտայի անունն արատաւորեալ պիտի մնայ, ցորչափ մարդասպանք չձերբակալուին։

Համակրութեան բազմաթիւ ցոյցեր եղան Տէվոնշայրի դքսին, Հարթինկթոն մարքիզին, եւ Լորտ Քէվէնտիշի ընտանեաց։

Վիէննա 7 մայիս.

Կայսրը տակաւին չանուանեց Ելեւմտից նոր նախարարը։

Կը կարծուի թէ Նորին վեհափառութիւնն որոշած է Պոսնիոյ եւ Հէրսէկի գործոց վերատեսչութիւնն առնուլ Ելեւմտից նախարարութեան ձեռքէն եւ յիշեալ գաւառաց համար նոր պաշտօնէութիւն մը հաստատել։ Հաւանական է նաեւ որ Պոսնիոյ համար ալ նոր կառավարիչ մ'անուանուի։

Պէրլին 8 մայիս.

Ֆրէտէրիք Ուիլհէլմ գահաժառանգ իշխանին կինը՝ Վիքթորիա իշխանուհին՝ արու զաւակ մը ծնաւ. մայրն եւ որդին քաջառողջ են։

Պետերսպուրկէն կը ծանուցանեն թէ Սքոպելէֆ զօրավարին հիւանդութիւնը բարւոքած է, եւ թէ Պետերսպուրկէն մեկներ է։

Լրագիրք կը հաստատեն թէ Եգիպտոսի մէջ լինելիք պատահական միջամտութեան մը նկատմամբ տէրութեանց միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացած չէ։

Բազմաթիւ Ռուս Հրեայք, որոց մէջ բաւական հարուստ ընտանիքներ ալ կը գտնուին, Համպուրկէն նաւ նստան Ամերիկա երթալու համար։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական Հրամանաւ՝

Արշիպեղագոսի կղզեաց նախորդ կուսակալ Սայիտ փաշա՝ արտաքին գործոց նախարար անուանեցաւ, փոխանակ Ասիմ փաշայի։

Գոնեայի նախորդ կուսակալ Աքիֆ փաշա՝ Պետական խորհրդոյ նախագահ անուանեցաւ։

Արտաքին գործոց նախորդ նախարար Ասիմ փաշա՝ Էվգաֆի նախարար։

Էվգաֆի նախորդ նախարար Սայիտ փաշա՝ Առեւտրական եւ երկրագործական նախարար։

Տրոց նախորդ վերատեսուչ Մուսթաֆա փաշա՝ Մէարիֆի (Հանրային կրթութեան) նախարար։

Արտաքին գործոց նախարարութեան հեռագրական սենեկին տնօրէն Օսեան Խաչիկ էֆէնտի՝ Եէրկէօյի Օսմ. ընդհ. հիւպատոս անուանեցաւ։

Գարասաղի Օսմանեան Քոմիսէր Շէքիպ պէյ՝ արտաքին գործոց նախարարութեան հեռագրական սենեկին տնօրէն անուանեցաւ։

Եէրկէօյի Օսմ. ընդհ. հիւպատոս Ցակէս էֆէնտի՝ Գարասաղի Օսմանեան Քոմիսէր անուանեցաւ։

Վեհ. Սուլթանը Բ. կարգի Շէֆգաթի պատուանշան տուաւ Լոնտրայի Օսմանեան դեսպան Մուսուրուս փաշայի երկու դստերաց։

Մայրաքաղաքիս Ֆրանսական դեսպան Նոայլ մարքիզն այսօր Վեհ. Սուլթանին պիտի ներկայանայ իւր դեսպանական վկայագիրները մատուցանելու համար։

Պատերազմական տուգանաց խնդրոյն արդի վիճակին վրայ Եւրոպական ճամբով եկած նորագոյն տեղեկութիւնն այս է թէ Ռուսական դեսպան Պ. Տը Նովիքոֆ իմացուցեր է Բ. Դրան թէ ինք այլ եւս զիջում չկրնար ընել։

Մայրաքաղաքիս Ռուսական դեսպան Պ. Նովիքոֆ, որ ըստ Վագըթի՝ երէկ պիտի մեկնէր, ի վերջոյ գոյացած համաձայնութեան մը պատճառաւ իւր չուն յետաձգեց, եւ Ռուսական պատուիրակ Պ. Թէօրնէրի հետ երէկ Բ. Դուռն երթալով՝ Ասիմ եւ Սէրվէր փաշաներուն հետ տեսակցեցաւ։

Վագըթ կ'ըսէ թէ այս տեսակցութեան մէջ պատերազմական տուգանաց խնդրոյն բոլոր կէտերուն վրայ համաձայնութիւն գոյացեր եւ որոշուեր է այսօր ալ նիստ մը գումարել վերջնական որոշում մը տալու համար։

Վեց անուղղակի տրոց Եւրոպական վարչութիւնն ի հաշիւ Եւրոպայի արժեթղթոց իւր գանձած հասոյթներէն հետզհետէ կը զրկէ յԵւրոպա։ Անցեալ շաբթու 50,000 Անգլ. ոսկի զրկեց ի Լոնտոն՝ անմիջապէս վճարելի փոխանակագրով մը, նաեւ 750,000 ֆրանք ի Փարիզ երեք ամսէն վճարելի, իսկ կէս միլիոն ֆրանք՝ անմիջապէս վճարելի։

Հոլանտական արտասովոր դեսպանութիւնը վաղը Վեհ. Սուլթանին պիտի ներկայանայ Հոլանտայի Թագաւորին ընծայած առիւծի պատուանշանը Նորին Վեհափառութեան մատուցանելու համար։

Թայմզ, իւր մայիս 1ի թուոյն լրոց համառօտութեան մէջ հետեւեալը կը գրէ Եգիպտոսի մէջ գործոց վիճակին վրայ.

«Եգիպտոսի մէջ գործերն յոյժ անկայուն եւ փոփոխական վիճակի մէջ են։ Արաբի պէյի վրայ կասկած կայ թէ [illegible] լինել կ'ուզէ, եւ Իսմայիլ փաշային համար ալ կ'ըսուի թէ կը շարունակէ մեքենայութիւններ ընել վերստին իշխանութեան անցնելու համար։ Կ. Պոլսոյ մէջ կը կարծուի թէ Եւրոպական տէրութիւնք տրամադիր են Օսմանեան զինուորական միջամտութեան մը հաւանիլ, եթէ ծանր խառնաշփոթութիւնք ծագին Նեղոսի ափանց վրայ։»

Գերմանական կառավարութիւնն աւելի [illegible] Ֆրանսական կառավարութեան հաճելի լինելու Թունուզի խնդրոյն մէջ։ Թունուզ նոր հիւպատոս մը զրկելու առթիւ, Պէրլինի կառավարութիւնը բացորոշապէս ճանչցած է Ֆրանսական թեւարկութիւնը Թունուզի վրայ. Գերմանիոյ հիւպատոսը Թունուզի պէյին հետ ունենալիք յարաբերութիւնները Ֆրանսական դեսպանին միջնորդութեամբ կատարած է ինքնայօժար։ Այս իրողութեան յատուկ կարեւորութիւն մը կը տրուի։

Գահիրէէն մայիս 3 թուով կը հեռագրեն.

«Ապրիլ 11ի դաւադրութեան մասնակցող Չէրքէզ սպայից դէմ տրուած վճիռը՝ ցաւալի տպաւորութիւն մ'ըրաւ բոլոր կուսակցութեանց վրայ։ Այս առաւօտ խտիւը չընդունեց վաւերացնել զայն. լաւ տեղեկութիւն ունեցող ակմբոց մէջ կը կարծուի ընդհանրապէս թէ պիտի պնդէ իւր մերժողական որոշման վրայ։ Կը ճշտուի այն զրոյցը թէ հակառակ պարագայի մէջ՝ ընդհանուր հիւպատոսք հաւաքական բողոք մը պիտի բառնան։ Իրաց վիճակն յոյժ ձգտեալ է։»

Անգլիոյ գահաժառանգ Ուէլսի իշխանին որդիքը նախընթաց չորեքշաբթի օրը Դամասկոս հասած են։ Ժամ մը առաջ, կուսակալը դիմաւորած էր զիրենք, եւ ճամբան Օսմանեան զօրքը շարուած կը կենար, բարեւելով արքայական հիւրերն։ Ասոնք քաղաքը մտնելով, յատուկ բնակարան մը գնացած են, զոր իրենց համար պատրաստել տըւած էր Դամասկոսի Անգլիական ընդհանուր հիւպատոսը։ Հետեւեալ իրիկունն երկու արքայազունք ճաշ մը տուած են Օսմ. կուսակալին եւ տեղական զօրաբաժնի հրամանատարին։ Նախընթաց կիրակի իրիկունն ալ կուսակալը ճաշ մը տուած է ի պատիւ իշխանաց, որք հետեւեալ օրն ապրիլ 19ին, Պալպէք երթալու համար ճամբայ պիտի ելնէին Դամասկոսէն, Պալպէքէն ալ ի Պէյրութ։

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ Անգլիոյ գահաժառանգ իշխանին որդիքը շաբաթ օրը Պէյրութ հասեր են։ Լիբանանու ընդհանուր կառավարիչ Ռուսթէմ փաշա, Պէյրութի ժամանակեայ կառավարիչ Լոհէմ փաշա, զինուորական հրամանատար Աքիֆ փաշա վաշտ մը զօրքով արքայազունները դիմաւորեր եւ մինչեւ Անգլիական հիւպատոսարանն անոնց ընկերացեր են, ուր Ռուսթէմ եւ Լոհէմ փաշայք ի ճաշ հրաւիրուեր են արքայազանց կողմէ։ Արքայազունք՝ Ռուսթէմ եւ Լոհէմ փաշաներէն բաժնուած ժամանակնին ջերմ շնորհակալութիւններ յայտներ են Վ. Սուլթանին՝ Սուրիոյ եւ Պաղեստինի մէջ իրենց եղած համակրալից ընդունելութեան համար։ Կիրակի օրը Պէյրութէն ճամբայ ելեր են Աթէնք երթալու համար։

Թայմզ լրագրոյն Կ. Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ ապրիլ 30 թուով.

«Այլ եւ այլ աղբիւրներէ մի եւ նոյն ժամանակ եկած լուրը թէ տէրութիւնք որոշած են Օսմ. զինուորական գրաւում մը թոյլ տալ Եգիպտոսի, երբ ծանր խառնաշփոթութիւնք ծագին անդ, այս լուր, շատ դժուարութիւն պատճառեց հոս պաշտօնական շրջանակաց մէջ։ Տէրութեանց որոշումն, եթէ իրօք եղած է, պարտի փութացնել տագնապն, որովհետեւ գործողութեան մեծագոյն ազատութիւն պիտի տայ նոցա որք կ'ուզեն Օսմ. իշխանութիւնը վերահաստատուած տեսնել յԵգիպտոս։ Անոնք ցարդ բաւականացած էին քաջալերելով Եգիպտացւոց ազգային շարժումն, իբրեւ միջոց՝ օտար ազդեցութիւնը տակաւ վանելու Եգիպտոսէն, եւ յանկարծական մեծ փոփոխմանց գաղափարը պարտաւորուած էին, Անգլօ–Ֆրանսական զինուորական միջամտութիւն մը յառաջ բերելու պատասխանատուութեան առջեւ։ Բայց երբ ապահով լինին թէ այդ պատասխանատուութիւն ո՛չ եւս գոյութիւն ունի, եւ թէ խառնաշփոթութեանց ծագումն Օսմ. զօրաց միջամտութիւնն հարկաւոր պիտի ընէ՝ բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար, յայնժամ պիտի հրապուրուին գործակցիլ այս հարկին յառաջ բերելու, եւ միջոցներ չեն պակսիր իրենց։ Ասոնք համոզուած են որ եթէ Օսմ. զօրքն անգամ մը Գահիրէ մտնէ, Օսմ. իշխանութեան վերահաստատումն յԵգիպտոս անխուսափելապէս ապահովուած պիտի լինի։ Կը յիշուի արդարեւ, թէ Եւրոպա ո՛րչափ դըժուարութիւն կրեց մի քանի Օսմ. փաշաներ [illegible] հանել տալու համար։ Ուստի, դիւրըմբռնելի է որ վերոյիշեալ լուրը մեծ դոհութիւն պատճառած լինի. զի եթէ սատուգուի, յայտ կայ թէ Եգիպտոս ո՛չ միայն օտար ազդեցութենէ ազատի, այլ եւ Օսմ. նահանգի մը կոչումն առնու։ Արդ այժմ, կայսերական կառավարութեան քաղաքականութիւնն է սպասել եւ ուշի ուշով դիտել տէրութեանց գործողութիւնք։ Գահիրէ նոր Քոմիսէր մը զրկելու գաղափարը կար վերջերս, բայց այժմ թողուած է, այդպիսի ձեռնարկութեան մը յառաջ բերելիք շփոթութեան պատճառաւ։ Ուստի, Արտաքին գործոց նախարարն իրաւունք ունէր յայտարարելու թէ կառավարութիւնն այդպիսի դիտում չէ ունեցած։»

[illegible] բէտօլին անուն Թուրք մը շոգենաւէն ծովն իյնալով խեղդուեցաւ։

Երէկ իրիկուն ժամը 11ին Բերայի Մեծ–Բարմագ գափուի Զուքուր չէշմէ թաղն հրդեհ ծագելով տուն մ'այրեցաւ։

Պետերսպուրկէն ապրիլ 26 թըւով կը հեռագրեն Անգլիական լըրագրաց.

«Նախիջեւանէն այս աւուր թըւականով եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ վանայ Քուրդք, Շէյխ Ուպէյտուլլահի որդի Շէյխ Աբտ–իւլ–Գատըրի հրամանատարութեան ներքեւ, յայտնապէս կը պատրաստուին նոր արշաւանք մ'ընելու Պարսկական հողին վրայ։ Ուստի, սահմանագլուխը պահպանող Պարսիկ զօրաց թիւը կ'աւելնայ։»

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ, Ամեն. Ներսէս Ս. Պատրիարք Հայոց Երուսաղէմատունն երթալով, այցելութիւն տուաւ Երուսաղէմայ Պատրիարք Ամեն. Եսայի Սրբազանին, որ հոն իջած է։ Երուսաղէմայ Ս. Պատրիարքն ալ այսօր փոխադարձ այցելութեան պիտի երթայ ի Խասգիւղ, Ս. Պատրիարք Հօր տունը։

Անգլիոյ դեսպանատան առաջին քարտուղար Պ. Քէնէտի երէկ Պատրիարքարան երթալով՝ տեսակցեցաւ Պատրիարքական փոխանորդ Հօր հետ։

Սղերդի առաջնորդական Տեղապահ Արժանապատիւ Յովհաննէս վարդապետի եւ ուրիշ քրիստոնեայ հասարակութեանց հոգիներու կողմէ երէկ Պատրիարքարան եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Բըլուան եւ Սասուն գաւառներն աւրող Բէշքիլթան ցեղի Քրդաց մէջէն՝ շնորհիւ Բաղէշի կուսակալին եւ Սղերդի կառավարչին՝ իննսուն անձինք ձերբակալուեր եւ պատիժ կրելու համար դատարանին յանձնուեր են։

. . . Տէր.

Գիւղիս Թաղական խորհրդոյ հրաւիրմամբ Գեր. Լուսինեան Տ. Խորէն Ս. Արքեպիսկոպոսն հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատոյց գիւղիս Սրբոց Վարդանանց Եկեղեցւոյ մէջ, ուր եւ մեծ բազմութիւն ամենուստեք խռնեալ էր ի լսել զմեղրածորան քարոզ Նորին Սրբազնութեան։

Ուստի ամսոյ 25ին կիրակէ օր առաւօտեան ժամը 3ին հանդէսը սկսաւ, որն որ Ազգային դպրոց դասուն երեւելեաց ներկայութեամբ [illegible] եղաւ նոյն քաղցրահնչիւն եւ ներդաշնակաւոր երգերով։

Ապա դարուս Ոսկեբերանն հայրենասիրութեան եւ յառաջադիմութեան օգտակար կէտերուն վրայ սկսաւ ազդու եւ ամենէն դիւրիմանալի եղանակաւ ճառել։

Մինչ հանդէսն աւարտելու վրայ էր, եւ ահա գիւղիս Յունաց եկեղեցւոյ կողմանէ պատգամաւորութեան մը միջոցաւ, նախ բանիւ եւ ապա գրով հրաւէր եկաւ Նորին Սրբազնութեան՝ որպէս զի իւր այցելութեամբ պատուէ Յունաց հասարակութիւնն։ Նորին Սրբազնութիւնն՝ ընդունելով հրաւէրը, Թափօրիւ եւ երգեցողաց դասուք գընաց դէպի Յունաց եկեղեցին, եւ այն ինչ Թափօրը փողոցին դռնէն դուրս ելնելու վրայ էր, ահա Յունաց եկեղեցական դասն զգեստաւորեալ՝ Թափօր կազմած, մոմեղէնօք, քշոցիւք եւ դպրօք ընդառաջ ելան, եւ երգերով առաջնորդեցին յեկեղեցի, ուր Ն. Սրբազնութիւնը Գաղղիերէն [illegible] բեմբանին վրայ մի հակիրճ բայց խիստ ազդեցիկ բեմբասացութիւն մ'ըրաւ ի մեծ գոհունակութիւն ներկայից, ապա մի Յոյն քահանայ եւ ուսումնական երիտասարդ որք յաշխարհական դասէ ջերմեռանդ ճառեր խօսեցան, որք ի լոյս պիտի ընծայուին յետ սակաւուց։

Յետոյ Օգոստափառ Սուլթան Ապտիւլ Համիտ կայսեր կենացը համար բարեմաղթութիւններ եղան, եւ Թափօրն մի եւ նոյն շքեղութեամբ եւ հանդիսով դէպի Ազգ. դպրոցը գնաց, ուր դպրոցիս Պատ. Պ. Անդրէաս Յովհաննէսեան դասախօսին կողմանէ մի ողջոյնի բանաստեղծութիւն կարդացուեցաւ, որոյ ի պատասխանի Ն. Սրբազնութիւնը դպրոցիս բարեկարգութեան պիտոյից վրայ մի քաջալեր խօսելէն զկնի, դպրոցը քաղցրանուագ երգերով, թաղ. խորհրդոյ եւ թաղիս երեւելի անձանց ընկերակցութեամբ դէպի Նիշան–թաշ առաջնորդուեցաւ ի տուն Մեծ. Տոքթէօր Թամամշեանի բժշկապետի Ռուսաց հիւանդանոցին, ուր ի ճաշ հրաւիրեալ էր։

Ուստի, Ֆէրի–գիւղի Թաղ. Խորհուրդս երախտապարտ սրտիւ կը փութայ ձեր պատուական թերթին միջոցաւ իւր խորին շնորհակալութիւններն յայտնել Նորին Սրբազնութեան, որ Ազգին եւ դպրոցաց յառաջդիմութեան համար ջանք եւ զոհողութիւն չխնայեր երբեք, եւ ի մասնաւորի շնորհակալութիւն կը յայտնէ այն գումարին համար զոր Նորին Սրբազնութիւնն հաճեցաւ շնորհել գիւղիս աղքատ դպրոցին։

Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ Ֆէրի–գիւղի
Ատենադպիր Ատենապետ
Յ. Ս. ՊԷՆԼԵԱՆ Յ. Կ. ԱՐՁՈՒՆԵԱՆ
27 ապրիլ 1882

ԱԶԴ

Մեր գաւառական բաժանորդներէն շատեր տակաւին փետրվար եւ մարտ ամսոց մէջ սկսեալ բաժանորդութեանց գիները ղրկած չլինելով, կը ծանուցանեմք իրենց որ եթէ մինչեւ յառաջիկայ մայիսի վերջը մեր ձեռքը չհասցընեն, լրագրոյս յուղարկումը պիտի դադրեցնեմք։

Նոյն ազդը մասնաւորապէս կ'ուղղեմք Վանայ, Երզնկայի եւ Տիգրանակերտի բաժանորդաց, որոց անցեալ տարւոյ բաժանորդագիններն իսկ դեռ չեմք առած։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ի ՌՈՒՍԱՀԱՅՍ

—=—

(Մեր յատուկ Թղթակցէն)

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Տփղիս, 12/24 ապրիլ, 1882

Երբ ամենայն կողմերից, ամեն ազգային շահերին բարեկամ և անկեղծ Հայ իւր բողոքը բարձրացնում է Էջմիածնի և Նորա կազմող տարրերի դէմ, երբ ամենայն կողմից դժգոհութեան և անբաւականութեան նշաններ են ցոյց տալիս դէպի Ս. Աթոռի ներկայ վիճակը. — շատերը, շատ խաւարամիտներ և կրօնական սրբութեան վարագոյրով ճշմարտութեան և լաւի երեսից ծածկուած գործին անծանօթներ՝ այդ բոլոր ցոյցերը դէպի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Մայր աթոռը համարում են՝ իբրև առաջ եկած կրքերից, իբրև զրպարտութիւններ, իբրև Ս. Աթոռի վեհ նշանակութիւնը գցող ցոյցեր և միջոցներ։ Մենք այդ օրինակ մարդոց կասենք միայն — որ դոքա՝ շնորհիւ իրանց շատ նեղսահման ծանօթութեան մեր ազգային գործերի դրութեան, մեր եկեղեցւոյ վիճակին, մեր ազգային իրաւանց, թէ կրօնական և թէ հասարակական կէտից առնուած՝ իրանք իրանց պատասխանում են, և ցոյց են տալիս դրանով որ իրանց խօսքերը և ասածները ոչ թէ արժանի են ուշադրութեան կամ արժանի քննութեան, այլ զուրկ ամենայն հիմքից և արժանի արհամարհանքի . . .։

Ինչքան որ չխօսենք, ինչքան որ չգրենք, սակայն այդ բոլորը քիչ կը լինի, և կարօտ առաւել քննութեան և բացատրութեանց, քանի որ Մայր-Աթոռը իր ներկայ դրութեան մէջ կը շարունակէ մնալ։ Մենք ևս շատերի հետ համաձայն ենք՝ որ շատ գրութիւններ այդ կողմից ոչ թէ միայն չունին ազդեցութիւն գործի նպաստի վրայ, այլ չոր ժամանակի կորուստ, թուղթ և թանաք փչացնել է, — բայց այդ համաձայնութեամբ իսկ՝ մենք անկարող ենք լռել, քանի որ եթէ՝ նոքա, որոնք պարտք ունին քննելու, կը լսեն, ի[illegible] կ'աղաղակեն, ինչը՝ ժամանակը իր ձայնը և զէնքը կ'բարձրացնէ։ Մի այս օրինակ խորհրդաւոր ժամանակ, ինչպիսի ժամանակի մէջ էլ մենք ենք ներփակուած Էջմիածինը ունի մի այնպիսի զօրութիւն և պարտականութիւն գործելու, և գործը առաջ տանելու, որ նորա չեզոքութիւնը և անելի անգործօնէութիւնը՝ մարդու մինչև սրտի խորքերը վիրաւորում է և զզուանք յարուցանում։ Եկաւ անցաւ Հայաստանի սովը, և Էջմիածինը ոչինչ չ'արաւ, այլ շարունակեց իր փթած կեանքը, իբր թէ ինքը իւր համար լինի ապրում։ Նորա միաբանները աւելի խոր մտան իրանց "գրպանի" և "փորի" խնդիրների մէջ։ Այդ մասին՝ այն ժամանակ՝ ձայն բարձրացրինք և բարձրացրին, բայց ընդհանուր անշարժութիւնը եղաւ պատասխան՝ այդ արդար բողոքին։ Նոյն չեզոք դրութեամբ պատասխանեց Մայր-Աթոռը Հայի և Հայաստանի բոլոր ցաւերին և օգնութեան աղաղակներին, մինչդեռ նորա գոյութիւնը Հայի սիրոյ վրայ է հիմնուած, մինչդեռ նա ապրում է իւր որդւոց օգնի և օգնութեան համար, թէ խօսքով և թէ գործով։ Եւ այս դէպքում իւրաքանչիւր Հայ մարդ, իրաւունք ունի իր բողոքը տալ Էջմիածնին, սկսած կաթողիկոսից, նորա արբանեակներից, մինչև խցերի մէջ իրանց պարանոցները հաստացող եպիսկոպոսները, վարդապետները և սարկաւագները։ Ասացէք, հետաքրքրուեցէք և տեսէք թէ ինչ են անում այդ մարդիկը։ — Ոչինչ։ Մինչդեռ այժմ և անցեալում Հայ մարդը կարօտէր թէ նիւթական և թէ բարոյական օգնութեան, Էջմիածինը ոչ միայն մի օգնութիւն ձեռք չառաւ, այլ և ամենից համար հաւաքուած գումարն էլ ինքը իր գրպանը դրաւ. Էջմիածինը մի փողագոյն չ'հանեց իւր ծոցից և չղրկեց սփոփելու Հայ մարդուն իր վատ և նեղ դրութեան մէջ։ Էջմիածնի բազմաթիւ սևազգեստներից մինը չ'մտաւ Հայի խրճիթը, նորան յոյս տալու, նորան սփոփելու, յոյս, սփոփանք՝ որ քան զօր կարօտ է ներկայումս Հայ խեղճ ու թշուառ մարդը։ Եթէ Մայր-Աթոռը ունի սիրտ, հասկանում է իր պարտքը, ճանաչում է իր սուրբ պարտականութիւնը, թող ցրուէ իր աբեղաներին մխիթարելու իւր հօտը իր նեղ վիճակի մէջ, թող ցրուէ նոցա ամենայն կողմ և խրախուսէ Հայ մարդուն, հրաւիրելով նորան իւր ինքնաճանաչութեան, իր յառաջադիմութեան գործի վրայ։ Եւ մի՞թէ այդ բանը արաւ, կամ անում է Էջմիածինը, և մի՞թէ մինչև անգամ մտածել է այդ մեզ համար կենսական և մահու խնդիր հարցի վերաբերութեամբ։ Թող այժմ ամօթխածութեամբ պատասխանեն նոքա՝ և դուք՝ — ո՛չ, որոնք չեն ամաչում ովսաններ կարդալ մեր եկեղեցւոյ գործի վրայ նստողի և նորա արբանեակներին դէմ։ Մինչ մեր լուսաւորութեան գործը այսօր գոյութեան պայման դարձած, մեզ դէպի ինքն է հրաւիրում, Էջմիածինը ոչ թէ ոչինչ չէ անում, ոչ թէ նա չէ կատարում իւր պարտականութիւնները դէպի այդ գործը, այլ և իւր ծոցում ներփակուած մի ճեմարանի համար, որոյ տարօրինակ ուղղութեան մասին մենք այլ անգամ՝ խօսեցել ենք, փող է փոխում մեր միւս ազգային լուսաւորութեան հիմնարկութիւններէ առաջ, և կարծես թէ ինքը իւր համար է գործում, կարծես թէ Էջմիածինը իւր համար մի առանձին պետութիւն դառնալու ցանկութիւնը ունի . . .։

Մի քանի գործին վայր ի վերոյ ծանօթ մարդիկ պնդում՝ են թէ Ռուս տէրութիւնը՝ ձեռնամուխ լինելով կաթողիկոսական իրաւանց խնդիրի մէջ՝ շատ սահմանափակել է այդ իրաւանց շրջանը — այդ հասկանում ենք. թէ և այս էլ կ'ասենք որ իւր ժամանակին հարկաւոր էր պաշտպանել այդ իրաւունքը, որ և մեր մեռած և քնած ժողովուրդը ոչինչ չարաւ. այժմ արդէն ուշ է. սակայն մեր հոգևոր վարչութիւնը և նորա գլուխը սահմանափակուած են իրանց քաղաքական դրութեամբ. քաղաքական գործերի կողմից նոքա կորցրել են իրանց իրաւունքը. այդ այդպէս է։ Բայց մենք, մեր դար[illegible] այժմ հասկանալի է թէ ինչ միջոցների կարօտ ենք. եթէ մեր հոգևոր գլուխը մի կողմից արգելքների է հանդիպում առաջ գնալու, միւս կողմից այնպիսի լայն ասպարէզ կայ իր առաջ գործելու, որ ամենաեռանդուն և գործունեայ մարդուն անգամ՝ շատ բան կը մնայ անելու։ Մենք ունինք ներքին գործեր գործելու, մեր հոգևոր վարչութեան առաջ շրջան կայ գործելու, որ տեղ ոչ ոք իրաւունք չի ունենայ նորա առաջը գործելու, թէև նա իւր այդ իրաւունքներից օգուտ քաղել չգիտենայ, այդ կողմից նրան ևս կը սահմանափակեն, այդ կողմից ևս այդ անշարժութիւնը և թմրութիւնը իւր պատիժը կը կրէ, որ շատ պարզ է և հասկանալի է։ Հետևող աչքերը մի և նոյն կողմից յարմար դէպքի են սպասում՝։ Եւ միթէ պէտք է հաշուել, պէտք է մի առ մի ցոյց տալ այն մեծ գործերը, որոնք պէտք է իրագործուին, որոնք այսօր նշանաւոր կարևորութիւն ունին։ Էջմիածինը իր նշանակութեամբ ազգի մէջ, իր դիրքով, իր նշանակութեամբ մեր ազգային կեանքի մէջ, ա՛յնքան կարող է անել, և ա՛յն օրինակ գործեր յառաջ բերել, որպիսին անկարող կը լինին անելու շատ ընկերութիւններ, շատ հիմնարկութիւններ, շատ անձինք և շատ այդ օրինակ միջոցներ միասին, — միայն եթէ Էջմիածինը ճանաչէ իր պարտքը, լինի այնպէս, ինչպէս որ նա պէտք է լինէր, և եթէ նորա լաւ դրութիւնը և արժանաւոր գոյութիւնը՝ այդքան կարևոր և շահաւէտ կարող է լինել, ո՛վ կը համարձակի ուրեմն լռել այդ դէպքում և ձայն չբարձրացնել դորա դէմ, — եթէ ոչ նոքա՝ որոնք կոյր են, կամ ունին իրանց կողմնակից անձնական հաշիւները . . . Էջմիածինը եթէ ուզենայ (իսկ ուզենալու համար հասկանալի է թէ ինչ ուղղութիւն և ինչ վիճակ պէտք է ունենայ) իր մտաւոր գործի մէջ աւելի կարող է անել քան մի քանի Մխիթարեան միաբանութիւններ, աւելի կարող է անել կարճ միջոցում քան շատ Միացեալ ընկերութիւններ, քան շատ "գրքերի հրատարակութեան ընկերութիւններ"։ Եւ յիրաւի, ինչու՞ մենք չունինք Էջմիածնի մէջ Մխիթարեան միաբանութեան մի օրինակը, ինչու՞ մեր Էջմիածինը իր Միացեալ ընկերութիւնները չունի, և ինչու՞ նա չպէտք է լինի ազգային գրականութեան համար "Հայերէն գրքերի հրատարակութեան ընկերութիւն"։ Մի ժամանակ մի քանի համալսարանական անձինք, եռանդոտ երիտասարդներ, փափագելով ազգային կեանքի մէջ գործել, Հոգևոր վարչութեան դիրկը մտան, որպէս զի աւելի լայն ասպարէզ ունենան գործելու, և նոքա չէին սխալվում. մեր հոգևորականութեան գործունէութեան սահմանը աւելի լայն է։ Բայց ի՞նչ եղաւ. նոյն իսկ տգէտ, խաւարամիտ և շահասէր հոգևորականութիւնը կանգնեց նոցա դէմ, սկսեց հալածել նոցա, սկսեց փոս փորել նոցա առաջ։

Եւ միթէ այդ տգիտութեան և հալածանաց չզոհուեցաւ Բասմաճեանը, որ իւր ընկերների հետ բուն սկզբից հէնց սկսեց մաքառել Էջմիածնի միաբանութեան փտած կեանքի դէմ, և իւր գործնէութեամբ և ուղղութեամբ իսկ՝ իր դէմ կանգնեցրեց փտած դասը և բարոյականապէս զոհ գնաց, ոչ մի տեղ հանգստութիւն գտնելով։ Միթէ ուրիշ օրինակներ պէ՞տք է առաջ բերել . . . Երբ մեր փտած հոգևորականութիւնը կանգնում է ամենայն լուսաւոր գաղափարի դէմ, երբ նա իր ներկայ վիճակով ցեխի հետ հաւասարացնում է եկեղեցւոյ և աթոռի պատիւը, ո՞ր պատուաւոր և գործօն անձը կը մտնէ այդ շրջանի մէջ։ — Ոչ ոք. և այսպէս էլ լինում է։ Մի քանի նշանաւոր անձինք, որոնք մեր հոգևորականութեան մռայլ հորիզոնին վրայ փայլել են, աշխատել են կեդրոնացնել Էջմիածնի մէջ մի նշանաւոր մտաւոր ոյժ, աշխատել են մի Մխիթարեան միաբանութիւն հաստատել այդ տեղ, գիտենալով թէ ո՛րքան մեծ գործեր կարելի կը լինի անել այդ տեղ. կամեցել են և կամենում են ազգային ներքին բարելաւութեան թելերը այդ տեղ միացնել՝ որ շատ յարմա[illegible], բայց փտած միաբանութիւնը, ամենամեծից սկսած մինչև ամենավերջինը կանգնել են դորա դէմ և կանգնում են՝ և գործը այդ ցաւալի դրութեան մէջ է կանգնած։

Նոյն իսկ այժմ, երբ միսիօնարներն և այլ կրօնների քարոզիչները Հայաստանի մէջ ցրուած՝ նորա նեղութեան և դառն վիճակի վերայ երկիւղալի քայլեր անելու վտանգի մէջ են դրել ազգութիւնը, նոյն իսկ երբ ամենայն կողմերի Հայն այդ միսիօնարների ձեռքը ընկնելու վտանգն ունի, Էջմիածնի միաբանութիւնը խոր կերպով ընկղմել է հանգստութեան մէջ, թափանցել է իւր քաղցր քնոյ, ուտել խմելու, և անպէտք է կենցաղավարութեան մէջ, և ոչ ոք չէ մտածում որ այդ վտանգի առաջը պէտք է առնել, և դորա առաջը առնելու ամենէն առաջին և միակ պարտքը եկեղեցւոյ և նորա սպասաւորների վերայ է։ Բաւական չէ ապացուցել որ Հայութեան ամբողջութեան պահպանութեան համար այժմ եկեղեցին մեծ նշանակութիւն ունի, բայց երբ հանգամանքները վտանգ են սպառնում և այդ կողմից, ինչու՞ Էջմիածինը կարծես աչքերը փակել է, և չէ ուզում տեսնել այդ՝ ինչ որ կատարվում այժմ իր ժողովրդի մէջ. չէ կամենում տեսնել թէ ինչպէս իւր ժողովրդի նիւթական և մտաւորական դառնութեան վրայ աւելցել է և բարոյական ճնշումը, և բարոյական նեղութիւնը, և թէ ո՛րքան անկարող է դիմանալ Հայ մարդը, իր ներկայ վիճակով։

Եւ ո՞վ կարող է և կը համարձակի մեղադրել Հային, որ իւր թշուառ դրութեան մէջ, չգտնելով նոյն իսկ հոգևոր մխիթարութիւն՝ ընկնում է այն մարդու գիրկը, որը նրան ցոյց է տալիս և նիւթական և մտաւոր-հոգևոր օգնութիւն։ Ո՞ր վարդապետը Աւետարանը ձեռքին դուրս եկաւ դիմադրելու միսիօնարին և պաշտպանելու խեղճ Հային օտարի ազդեցութիւնից, ո՞ր հոգևորականը առաջ գնաց Քրիստոսի խօսքերով մխիթարելու հալածեալ Հայ մարդուն, սփոփելու նորա սրտի դառնութիւնները, ցամաքցնելու նորա աչքերից թափուող արիւնը արտասուքի տեղ . . . և այս բոլորից յետոյ Էջմիածինը պաշտպանողներ են դուրս գալիս. և այս բոլորից յետոյ շատերը համարձակվում են այդ զզուելի դրութեան կողմը բռնել։ Էջմիածինը, իր այդ մեծ խումբ հոգևորականներով մի Աւետարան անգամ թարգմանել չկարողացաւ, և մինչև անգամ այդ օրինակ մի գովելի աշխատութիւն, որ եղաւ սորանից մի քանի տարի առաջ, լոյս չհանեց և պահեց խաւարի մէջ։ Եւ միթէ սա մեռելութիւն և անկենդանութիւն չէ՞։ Այդ ինքը չարաւ, այժմ գոնէ ուրիշի ստիպմամբ արածը ինքը համոզելով առաջ տանէ։

Մեծ ուրախութեամբ լսեցինք Աւետարանի թարգմանութեան լուրը Ներսէս Պատրիարքի կառավարութեան ներքոյ. դա մի նշանաւոր խնդիր է, որի լուծումը յիրաւի ուրախութիւն է պատճառում։ Այդ գործը ձեռնարկողին և առաջ տանողին շնորհակալութիւն անելը, հասկանալի է ո՛րքան պարտք է։ Մի բան միայն։ Հասկանալի է թէ ինչ դրութեան մէջ է այժմ կրօնական հարցը մեր մէջ. մեր ժողովուրդը ա՛յնքան անհանգիստ և կասկածոտ վիճակի մէջ է. որ այդ օրինակ քայլերը նա չի կարող հանգստութեամբ ընդունել, եթէ նրան սիրելի Էջմիածնի մասը այդ տեղ խառն չլինի։ Ասացինք որ այդ մի միջոց է Էջմիածնին իր պարտքը ճանաչեցնելու. անհրաժեշտ է որ այդ գործը լոյս տեսնէ ոչ միայն կաթողիկոսի միջնորդութեամբ, այլ և Էջմիածնի մէջ, Էջմիածնի տպարանից. պէտք է աշխատել հեռացնելու ներկայումս այն բոլորը, որոնք կարող են խօսակցութեան և խնդիրների պատճառ լինել։ Այդ օրինակ մի քայլ թող լինի Մայր աթոռի միջոցաւ, որ աւելի հաստատ ու ազգային լինի, և օտարի մի ամենափոքրիկ ազդեցութենից ազատ։ Երբ մեր ազգը իր սրտում՝ շատ թոյլ կերպով ունի ազգութեան գաղափարը և ոգին, հարկաւոր է զօրեղ դիրքութեան մէջ պահել այն տարրը, որով նա կապվում է ազգութեան ամբողջութեան հետ. դա եկեղեցին է, դա մեր կրօնն է. մեզանից ամեն մինը կարող է կրօնական և խղճի ազատութեան ամենաբարձր կէտի վրայ կանգնել. "կրօնի խտրութիւնը" թող այս տեղ գործ չունենայ, բայց երբ խօսքը գալիս է այն տեղ արդէն, երբ կրօնը և եկեղեցին են որոշում ազգութիւնը, այս տեղ պէտք է զգուշ լինել ամէն քայլից, և պէտք է չ'շօշափել ժողովրդի քաղցր ըղձացմունքները։ Այս է ուրեմն ամենագլխաւորը՝ որ այդ Աւետարանի թարգմանութիւնը հարկաւոր է որ կաթողիկոսի հաւանութիւնը ունենայ, և մինչև իսկ տպուի Էջմիածնի մէջ։ Գիտենք, Էջմիածինը ինքը անշնորհք է մի բան անելու, բայց նա չի զլանայ իր իրաւունքից օգուտ քաղել, ուրիշի արածի վրայ իր կնիքը դնելու, թէև այս տեղ ակամայ յիշում ենք Գաբրիէլ Այվազեան արքեպիսկոպոսի այն նշանաւոր խօսքերը՝ "թէ դոցանից ամեն բան կարելի է սպասել։"

Խալիֆեան ուսումնարանի նախկին աշակերտները ամսոյս 11ին կատարեցին հանգուցեալ Գ. Այվազեանի երկրորդ տարեդարձի հոգեհանգիստը, այսպէսով արժանաւոր մարդու արժանաւոր աշակերտներ լինելու ապացոյցը տալով։

ՇԱՄՇԱԴՐԱՄ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԷ

—=—

29 ապրիլ 1882 Բարիզ.

Տէր Խմբագիր.

Եթէ ներէք, երբեմն գրեմ քեզի իմ տպաւորութիւններս [illegible] վրայ, ինչպէս կ'ըսեն Գաղղիացիք։ Իմ նժդեհութեանս մէջ ինձի սփոփանք մը կ'ըլլայ այս, և թերևս եթէ յաջողիմ՝ երբեմն գրելով՝ օր մ'ալ լաւ գաղափար մը յայտնել և զայն լաւ կերպով բացատրել, օգուտ մը ծագի անէ ընթերցողաց մէկուն։ Գժբաղդաբար այն ատեն միայն կը մտաբերեմ ի գիր առնուլ մտածութիւններս և ապա . . . [illegible] անոնց, երբ ա՛լ թափ չունին։ Ո՞ւր են այն օրերը, որ ինչ որ գրէ մարդ՝ թարմ ու զուարթ բան մ'ունի, առաւօտեան շաղին պէս. ո՞ւր այն կէս գիշերէն ետքի ժամերը մանաւանդ՝ որ այնքան կ'ախորժէ մարդ արթուն մնալ և երևակայութիւնն ալ փառաւոր, երբ միտքը դեռ չէ գօսացեր ու երևակայութիւնն ալ մարեր կամ թէ խուճապ ու սարսափը չեն յաջորդեր սիրուն տեսիլներու. և ո՞ւր գրիչ, գրիչն որուն ծայրը կարծես թէ հանք մը կայ ներշնչութեանց և որ կը տարածէ յանդգնօրէն և յանդգնօրէն թուղթին վրայ այնպիսի մտածութիւններ, խորհուրդներ, չէչներ և չոլ և երփն և լոյսն և թրթռուն պատկերներ որոնց վրայ գրողն ապա ինք կը զարմանայ թէ ո՛ւստի երևան եկան. զարմանալի է գրչին այս կարողութիւնը, նիւթական բան մը որ կը հոգևորի, և իրաւունք ունին Ջաճկաց գրագէտները որ այնքան կը մեծարեն զայն — և մե՛նք պէտք է մեծարենք, եղէգն ըլլայ թէ սագի փետուր։ Օրհնեա՛լ ըլլայ գրիչը. եթէ անպիտան ալ է ուրիշներուն համար, միշտ օգտակար է գրողին համար։ Նա միայն կը ներէ մեզի կարդալ ինչ որ գրեցին մեր ներսի դին սրկած կենաց և անոնց վրայ խորհրդածութիւնք, ընթերցմունք և այլ հաղորդակցութիւնք իրաց և անձանց հետ, և ինչ որ գրեց ի յաւիտենից անջնջելի ձեռք մը անեղծանելի գիրերով . . .։ Նա միշտ կ'սփոփէ մեզ և երբեք չամչցնէր եթէ գրողը ինքն պէս քաջութիւն ունենայ ժամանակէ մը ետքը գրածն ի հուր դատապարտելու։ Հապա ինչու՞ կը գրես հիմա ու կը տպես, ըսեն ինծի, չե՞ս գիտեր թէ տպելն անմահացնել է։ Ի՞նչ, անմահացնե՞լ է հանապազօրեայ թերթի մը մէջ բան տպելը. բայց հանապազօրեայ թերթ մը առօրեայ կեանք մը ունի միշտ. օրագիրը կը կարդաս և կարդալէդ ետքը ինքնիրեն կարծես թէ կ'ըլլայ ձեռքէդ և ճշմարտապէս կը կորսուի թէ կարդացածդ ալ մէկ մը չըլլար . . .։ Եթէ այնպէս չըլլար և դու ընթերցող ուզէիր ու կարենայիր յուշի կալել ինչ որ միայն Մասիս կը գրէ ժամանակէ մ'ի վեր և այնքան ազգօգուտ թելադրութեանց մէն միայն զբաղեցնէր քեզ օր մը միայն, զոր օրինակ գաւառաց մէջ հանգամանութեամբ օրագիր տարածելու առաջարկութիւնը, պանդուխտ մարդը որ ամեն բանի վրայ խոժոռ աչքով սկսած է նայիլ, և որ դեռ ևս կամեցողին հայթայթ մը կրնայ ունենալ ազգին համար, պիտի ըսէր թէ այս տարին բոլորին ապարդիւն չեղաւ։ Որ եթէ հակառակութիւն ալ տեսնուի այս ըսածներուս մէջ, ներեն ընթերցողք. մէկ կողմն գրածներուս մեկնաբանութեամբն ալ չ'ծանրաբեռնելու համար այս յառաջաբանի չափ երկայն կամ աւելորդ տողերը՝ կ'անցնիմ պատմել բազմամարդ ու բազմաձայն քաղաքին այն եղելութեանց մէն զոմանք [illegible] կոչեցինք։

Օրուան եղելութիւնն ա՛յլ է կարգ մը Բարիզցւոց համար որք կը վխտան Պասսի—Օթէյլէն, Օբէրվյէն մինչև Պուլվար Մօնմարթր, և բոլորովին ա՛յլ Պէլվիլի կամ Պուլվար Օսմանի բնակչաց համար. ասկէ զատ Սէնայի ա՛ջ կողմը Բարիզ մը կայ և Բարիզ մ'ալ ձախ կողմը, լուրջ Բարիզն ու թեթևսոլիկ Բարիզը. հոս՝ [illegible] հագուիլ չքալ ու սողանալ պտըտիլ, բառի մը մէջ երկու իմաստ միանգամ փայլեցնել և անդուլ ու աղմկարար խօսակցութեանց մէջ կայծկլտուններ հանել և տեսակ մը հրախաղութիւն փորձել — շատ ծանծաղամիտ սոտավարկանաց տեսած, հանած ու հեռևած Բարիզն է այս — հոն՝ . . . հոն Բարիզի անցեալ փառքը, հոն անհամոզ գաղափարներ այն մեծ սալին վրայ կը դարբնեն Ֆրանսայի ապագայն, հոն են ազգային ժողովարանները, գիտութեանց արուեստից և փիլիսոփայութեան մեծ դասարանները, հոն է ազգային ճեմարանը, Ակադեմիան։

Եւ որ դաղղիացիները դեռ կը սիրեն, Բարիզ ըսելով Բարիզին այս մասը կը հասկնան։

Արդ այս շաբթուան եղելութիւնը ճեմական հանդէս մըն էր. ազգային ճեմարանին մէջ մեծ լեզուագէտի մը կը յաջորդէր մեծ գիտուն մը։ Մեծ լեզուագէտն էր Լիթրէ որ մեռաւ անցեալ տարի և մեծ գիտունն է Բասթէօր։ Ազգային երիտասարդ մը որուն յօդուածները հրապոյր մ'աւելի են Մասիսի ընթերցողաց, շատոնց և շատ անգամ ներկայացուցած է մեր Ազգին Լիթրէն իր բոլոր պատուանուններովը ու մարդկութեան մէջ ստանձնած պաշտօններովը. զի ոչ միայն լեզուագէտ, այլ և պատմագէտ ու գրագէտ էր Լիթրէ և ճոխ ու ընդարձակ հմտութեան տէր գիտնականութեանց զանազան ճիւղերու մէջ. և մասնաւորութեան մէջ Օգիւսթ Քոնթի աշկերտ էր և առաջնորդ ու քարոզիչ դրական իմաստասիրութեան որ նիւթական իմաստասիրութեան վերջին և թերևս վերջնական ձևն է։ Իսկ եթէ ազատախոհ երիտասարդի մը շնորհիւ Լիթրէի անունը այնքան ծանօթ է մեր Ազգին, Բասթէօրի անունը թերևս անծանօթ մնացած է բոլորովին, և սակայն Բասթէօր Գաղղիոյ են երևելի գիտունն է այսօր և իր զարմանալի յուշարկութիւններն ու փորձարկութիւններն անակնունելի արդիւնքներ ունեցած են, մինչև դժնդակ և անբուժելի հիւանդութիւններ այսօր դիւրաւ բուժելի հիւանդութիւններ ըլլալու չափ, և փոքր մի ևս և ահա կատաղութեան զարհուրելի հիւանդութիւնն ալ որ մարդուս սիրելագոյն կենդանիէն կը փոխանցի իրեն, այն ալ իր կարևորութիւնը պիտի կորսնցնէ։ Իմաստասիրութեան մէջ Բասթէօր Լիթրէի ընդունած վարդապետութեան հակառակ վարդապետութեան յարեալ է։ Ֆրանսայի մէջ երկու մեծ գիտուն կան այսօր, Տիւմա և Բասթէօր, երկուքն ալ կը մերժեն նիւթական վարդապետութիւնը, դրական դպրոցը, երկուքն ալ հոգեկան վարդապետութեան կը հետևին, երկուքն ալ աստուածապաշտ են։ Զարմանալի հանդիպում. այն օրը որ Ֆրանսայի ճեմարանին մէջ անաստուած գիտունի մը կը յաջորդէր աստուածապաշտ գիտուն մը, Անգլիոյ մէջ ուրիշ մեծ գիտուն մը, որուն կարծիքները մեծապէս նպաստեցին նիւթական վարդապետութեան ծաւալման, Տարվին, կը մեռնէր ու կը թաղուէր Վէսթմինսթըրի վեհարանին մէջ, ամենամեծ գիտունի մը քով, որ նա ալ Աստուածապաշտ էր, Նիւթըն։

Այս հանդիպումը սա բանը մանաւանդ ի յայտ կ'ածէ որ գիտութիւնը բան չ'ունի բնազանցականին մէջ, թէ ոչ ուրանալու և ոչ հաստատելու կարողութիւնն ունի։ Իւրաքանչիւր ոք իր ներսի դին կը զգայ, առանց գիտութեան և գիտուններու միջնորդութեան, այն անբռնաբարելի խանդն որ զինքը դէպ ի անհունը կը մղէ, և ով որ Աստուծոյ ձայնը կը լսէ իր սրտին մէջ՝ վա՜յ անոր եթէ չը հետևէր այն ձայնին։ Եւ ով որ չը լսեր այն ձայնը՝ նա ալ պէտք է զգոյշ կենայ լպիրշ ձեռքով մատչելու այն յաւիտենական խորհրդոց՝ որոնց լուսաբանութիւնը չէ տրուած մարդկային խելքին։ Բասթէօրի ատենաբանութեան մէջէն կը թարգմանեմ Լիթրէի խօսքերը իր աշակերտներուն համար. "շատ իսկ խելամտած եմ, կ'ըսէ Լիթրէ, մարդկային կենաց տառապանացն ու տաժանմանց՝ որպէս զի կարելի ըլլայ ինձ կորզել ջանալ որ և է անձէ իր ներքին համոզմունքը որ զինքը կը զօրացնէ աշխարհային փորձութեանց մէջ"։ Լիթրէի Հայ կնքահայրը կամ սանը ըսած էր թէ ոչ ոք այս աշխարհիս վրայ աւելի բան գիտէ քան զԼիթրէ։ — Այո՛, ո՛չ ոք թերևս, բայց միայն այն մարդը որ ձեռքերն առ Աստուած վերցնել գիտէ։

"Ով որ անհունին գոյութիւնը կը հռչակէ, կ'ըսէ Բասթէօր իր ատենաբանութեանը մէջ, և ոչ ոք կրնայ խոյս տալ զայն հռչակելէ, այնքան գերբնականութիւն կը կուտէ այդ մէկ բառին մէջ որքան չը կայ բոլոր կրօնքներուն աւանդած բոլոր հրաշքներուն մէջ. զի անհունին գաղափարը սա կրկին յատկանիշն ունի որ չ'ընդունիլն անկարելի է և հասկնալն ալ անկարելի է։ Երբ այդ գաղափարը մարդուս իմացութիւնը կը գրաւէ, պէտք է պատկառանօք յերկիր խոնարհիլ։ Եւ այն անձկալից ու տառապագին վայրկեանին իսկ, շնորհ պէտք է հայցել իր բանականութենէն, զի մտաւորական կենաց բոլոր զսպանակները կ'ըսկսին թուլնալ. Բասկալին վսեմ մելամաղձութիւնը վերահաս կ'ըլլայ մարդ իր վրայ։ Այս դրական և սկզբնական գաղափարը, դրական վարդապետութիւնը ընդունայն կը հեռացնէ մէկ կողմ կը դնէ զայն, թէ այդ գաղափարը և թէ մարդկային ընկերութեանց կեանքին մէջ իր բոլոր յառաջ բերած հետևանքները։

«Անհունին գաղափարը աշխարհի մէջ, ես ամենուրեք կը տեսնեմ անոր անխուսափելի բացայայտութիւնը։ Անով գերբնականը ամէն սրտի խորը մնած է։ Աստուծոյ գաղափարը անհունին գաղափարին մէկ ձեւն է։ Ցորչափ ծանրանայ մարդկային մտածութեան վրայ անհունին խորհուրդը, տաճարներ պիտի կանգնին անհունին պաշտամանը համար, ինչ ալ ըլլայ Աստուծոյն անունը, Պրահմա, Ալլահ, Ժեհօվա կամ Յիսուս։ Եւ այն տաճարաց գետնի քարերուն վրայ պիտի տեսնեք մարդիկ ծնրադրած, յերկիր խոնարհած, խորասոյզ եղած անհունին մտածութեանը մէջ։»

Անկարելի է ուրանալ այս խօսքերուն ճշմարտութիւնը. Հանդիսականք — և ոչ երբեք չատ տարիներէ ի վեր այնքան բազմաթիւ եղած էին և այնքան ընտիր խմբականութիւնք ի մի հաւաքեալ — կը ծափահարէին եռանդագին, և անոնց մէջ ոգոյ հաղուասներով ու սփրթնած գլխոք՝ իր ցաւոյը մէջ ընկղմած կը տեսնուէր Տիկին Լիթրէ, որ իր ամուսնոյն վերջին օրը ունեցած էր այն մխիթարութիւնը քրիստոնեայ եղած տեսնելու զանի։ Վասն զի Լիթրէ քրիստոնեայ մեռաւ. ըսին թէ կնօջն ու աղջկանը թախանձանացը զիջանելով խոստովանեցաւ քահանային առջեւ. կարելի է, զի խանդակաթ սիրտ ունէր Լիթրէ, և որ աւելի է՝ գրեթէ սուրբ մըն էր նա, ինչպէս իր մեռնելէն առաջ ալ ըսուեցաւ և ինչպէս իր ատենաբանութիւնն ալ այս բառով կնքեց Բասթէօր։ Սուրբի պէս մարդ մըն ալ Տարվէն էր. այլ նա կ'ըսեն թէ ջերմեռանդութեամբ կը կարդար Աստուածաշունչը։ Եւ ո՞ գիտէ թէ այս մեծ հանճարները որ մեզի պէս հասարակ մարդոցմէ աւելի անհունութեան հետ դէմ առ դէմ կը գտնուին և որ չշփոթելու համար աչքերնին մէկդի կը դարձնեն կամ թէ մերժելու կը պարտաւորին վարժութեան բանեցուցած տեսակ մը բանութեամբը՝ ինչ որ իրենց գիտական հետազօտութեանց ու փորձառութեանցը չեն կրնար ենթարկել, ո՞ գիտէ ինչ կ'անցնի իրենց կենաց գերագոյն վայրկեանին, այն մեծ հանճարներուն ու յաւիտենականին մէջ․․․։

Բասթէօրի ատենաբանութեան պատասխանեց Ռընան որ յանուն ճեմարանին ընդունեց Նոր ճեմականը։ Ռընան մին է այն մատենագրաց որոնց գրչին ներքեւ Գաղղիական լեզուին գեղեցկութիւնը կրկնապատկած է։ Իր գեղեցիկ ոճը և չքեղ պարբերութիւնները և լեզուի նրբութիւնը որ իր ծածանումն անըմբռնելի վարդապետութեան խնամոց բացայայտութեանը կը նպաստեն, հատընտիր մը հանդիսացուցին իր ատենաբանութիւնը։ Իսկ անոր էական արժէքին վրայ խօսիլ աւելորդ կը համարիմ։ Այս դարուս մեծ բանաստեղծներէն մէկն ըսած է թէ «երկնից հանդէպ՝ կամ պէտք է ուրանալ կամ հաւատալ»։ Ռընան իր ատենաբանութեան մէջ յայտարարեց թէ «երբ մէկը տեսնէ որ կ'ուրանայ՝ ինք մէկէն տրամադրութիւն կը զգայ հաւատալու, և երբ հաւատայ մէկը՝ ինք մէկէն ուրանալու պէտքը կը զգայ. թէ երբ նիւթական իմաստասէրի մը հանդիպի՝ ինք հոգևական կ'ըլլայ, և հոգևական իմաստասէրի մը հետ՝ ինք նիւթական կ'ուզէ ըլլալ»։

Իրաւունք չունի՞ ըսելու թէ այս մեծ գիտուններէն աւելի բան գիտէ ով որ կը հաւատայ, զի անոնց բանի մեկնութիւնը գիտէ — Աստուած։

ՎԱՀՐԱՄ

ԳԻՏԱԿԱՆ

—o—

Ի՞ՆՉ ԵՆ ԽԱՒԱՐՄՈՒՆՔ

(Շար. և վերջ)

Արեգական (1) հետզհետէ խաւարելովն պղտոր ու տխուր գեղնած լուսաւորութիւն մը ցորեկուան լուսոյն կը յաջորդէ։ Գաւազանային ստուերով կը պատէ։ Գոյնք կ'աղօտանան։ Թռչունք զարհուրելով իրենց գեղեցիկ երգերը կը դադրեցնեն և տերեւոց ներքեւ կ'ապաստանին։ Արջառոց երամակք շփոթած կը մայեն կամ կը մռնչեն։ Հաւերու ձագերն իրենց մօրը թեւոցը տակ կ'ապաստանին։ Նոյն իսկ ծաղիկունք իրենց զուռնաւոր տերեւները կը գոցեն՝ կարծես թէ գիշերն հասած ըլլար։ Երբ որ արեգակը ամբողջապէս կը խաւարի, կը հասնի գիշերը, բայց անուղի գիշեր մը։ Ամէն կողմ խոր լռութիւն մը կը տիրէ։ Աստեղք երկնից վրայ փայլելու կ'սկսին։ Ցուրտ հով մը մարդուս երեսը կը շոշափէ։ Անասունք ահ ու դողի մէջ կ'իյնան. ձին յառաջելու դժուարութիւն կը ցուցնէ. կովերն իրենց տխուր կ'աճապարեն։ Շուներն իրենց տէրոջը ոտից քով կը պառկին. Նոյն իսկ մարդը՝ որ յառաջուց յիշեալ երեւոյթին ատենն ճիշդ կերպով գիտէր, պահ մը ուժգին ազդեցութեան մը ներքեւ գտնուելով, իւր վրան ներքին ազդում ու տխրութիւն մը կը տիրէ, և չի կրնար ինքզինք բռնելով չի զրուցել թէ արդեօք արեգական լոյսը այսպէս ընդմիշտ մարելու որ ըլլայ՝ երկրիս վիճակն ինչ կ'ըլլայ։ Բայց այս միջոցիս արեգական սկաւառակն արդէն երեւնալու վրայ է եւ քիչ ատենուան մէջ յառաջուան պէս մեր աշխարհը պիտի լուսաւորէ։ Աստր վրայ հազար ու մէկ բերնէ ուրախութեան աղաղակներ կ'ելլեն, ու պահ մը զարհուրանաց ենթարկեալ երկիրս իւր յառաջուան ուրախութիւնն ու գործնէութիւնը կ'առնէ։

1842ին արեգական բոլորական խաւարումը զննելու համար Արակոյ Բարիզու գիտութեանց ճեմարանին կողմանէ Բէրբինեան դրկուեցաւ։ Յիշեալ աստեղագէտն այս խաւարման մարդոց ու անասնոց վրայ ըրած ազդեցութիւնն իւր սովորական հանճարեղ ճարտասանութեամբը նկարագրելէն վերջը, (Տես Արակոյ Ժողովրդական Աստեղագիտութիւն, հատոր Գ.) Սուրբն Ալպեանց լրագրոյն պատմած մի դէպքն յառաջ կը բերէ։ Աստր համար ձգենք որ յիշեալ լրագրոյն խմբագիրը խօսի։

Յիշեալ խմբագիրը կ'ըսէ թէ՝ Սեէժ գաւառէն աղքատ տղայ մը արջառաց հօտի մը պահպանութիւն կ'ընէր։ Բայց պատրաստուող երեւոյթէն (արեգական խաւարման) բոլորովին անտեղեակ ըլլալով, տագնապով կը տեսնէ թէ արեգակն հետզհետէ կը խաւարի, որովհետեւ որ և իցէ ամպ կամ շոգւոյ կոյտ մը այս երեւոյթիս պատճառն իրեն չէին իմացներ։

Երբոր արեգական լոյսը յանկարծակի չիջաւ, խեղճ տղան վերջին աստիճանի ահաբեկեալ սկսաւ աղաղակել. Օգնութի՛ւն։ Իւր աչաց արտասուք գետ կը վազէին երբ արեգական ճառագայթք վերստին տեսնուիլ սկսան։ Տղան այս երեւոյթէն սիրտ առնելով, բազուկները կուրծքին վրայ խաչաձեւ կապելով աղաղակից. « [illegible] »։

Հիմա տեսնենք թէ աստեղագէտք արեգական բոլորական խաւարմանց զննութեամբն ի՞նչպէս անոր բնական կազմութեանը վրայ նորագոյն տեղեկութիւններ ստացան։

Այս կարեւոր երեւոյթը ամենայն հաւանականութեամբ դեռ աստեղաբաշխից մտադրութիւնը անոր վրայ գրաւելէ զատ ուրիշ արդիւնք մ'առաջ բերած պիտի չըլլայ, բայց եթէ երկրիս վրայ լուսնոյ ստուերին չրջած տեղերուն մէջ յառաջ եկած աւելի կամ պակաս լուսոյ նուազութեան նկատումը։ Ի վերայ այսր ամենայնի, վերջին դարուն սկիզբէն ի վեր արեգական բոլորական խաւարման ատենն՝ նոյն սկաւառակին ընդհանրապէս արծաթագոյն ճերմակ եւ երբեմն ալ գունաւորեալ լուսաւոր պսակով մը պատեալ տեսան։ Այս պսակէն անդին, որուն տեսանելի լայնութիւնը լուսնոյ սկաւառակին 1/5 եւ 1/12 մասին մէջ կը փոխուի, լուսաւորութիւնը հետզհետէ կը տկարանայ եւ երբեմն ալ այս պսակէն չատ աւելի լուսաւոր եւ իրարու անհաւասար ճառագայթներ կ'արձակուէին, եւ թէ պսակէն երեւոյթին՝ գծագրիչներու որոց գլխոյ բոլորտիքը գծագրած թագերու տեսքն կուտային։

Այս օրուան օրս յիշեալ պսակին հետզհետէ լուսոյն նուազումն, լուսաւոր ճառագայթներուն ու ցայտերուն բեկբեկման մ'ազդեցութեամբը կը մեկնեն, որն որ հաւանականապէս արեգական լուսաւոր ճառագայթից լուսնոյ առաւնաձեւ կամ խորտ ու բորտ եզերքն չրջելէն յառաջ կուգայ։

Բայց գալով արեգական բոլորական խաւարման ժամանակը զայն չրջապատող կամնաւոր ու նեղ պսակին, հարցուած է թէ սոսկոյ արդեօք արեգական մթնոլորտի մը գոյութիւնը չի՞ յայտներ. որովհետեւ այն նախնական կարծիքը թէ այս պսակը լուսնոյ մթնոլորտի մը կը վերաբերի եւ թէ խաւարման ժամանակին արեգական ճառագայթներէն լուսաւորուելով տեսանելի կ'ըլլայ, անընդունելի է։ Արակոյ այն կարծեաց հակեալ էր թէ պսակն յառաջ կուգայ արեգակը մեծ հեռաւորութեամբ չրջապատող մթնոլորտէ մը. բայց իւր եւ ուրիշ չատ մը գիտնոց զննութիւնք յայս մասին քիչ որոշիչ եղան։ Լէյս աստեղագէտը 1858ին զատ որ պսակին լոյսը բեւեռականացեալ էր, յորմէ կը հետեւցնէր թէ արեգական լուսապսակէն դուրս արեգակնային մթնոլորտ մը կայ։

Հիմայ գանք այն երեւոյթից որոնք 1842էն ի վեր արեգական ամէն բոլորական խաւարմանց մէջ կը զննուին, եւ թէ արեգական բնախօսական կազմութեան ուսմանը համար մեծ կարեւորութիւն մ'ունին։

Արդ արեգակը բոլորովին խաւարած ատենը, լուսնոյ մթին սկաւառակին եզերաց վրայ անկանոնաբար բաշխուած չատ մը յաւելուածներ կը տեսնուին, որոնք երբեմն լերանց, երբեմն սեպացեալ գագաթանց ձեւն ունին, երբեմն ալ բրգաձեւ են. ոմանք սիւներու պէս ուղղաձիգ կերպով կը բարձրանան եւ կամ թէ հակեալ են, ոմանք ալ յիշեալ եզրէն անջատեալ ըլլալով կղզիացեալ կը տեսնուին։ Այս լուսաւոր կարմիր կամ վարդագոյն ցայտերն որոնք երբեմն մանուշակագոյն եւ ճերմակով խառնեալ են՝ ուռոյցք կամ կարմիր ամպք (Անգղիացի աստեղագէտք զասոնք կարմիր բոցեր կը կոչեն) կը կոչուին։

Արդ այս տարօրինակ երեւոյթք ի՞նչ են։ Արդեօք ճշմարիտ առարկանե՞ր են եւ կամ պարզապէս տեսաբանական երեւոյթք, եւ թէ առաջին կարծեօք արեգակա՞ն կը վերաբերին կամ թէ լուսնոյ։ Այս զանազան հարցմունք ի բազկրցման զանազան կերպով լուծուեցան. բայց այս օրուան օրս տարակուսելու տեղի չիկայ եւ թէ նոյն առարկայք արեգական կը վերաբերին եւ կամ թէ գէթ անոր լուսապսակը չրջապատող մասանց։

Վերոյիշեալ ուռոյցներու գոյութենէն եւ անոնց արեգական սկաւառակին վերաբերութենէն ի զատ՝ արեգական բոլորովին խաւարելէն անմիջապէս ետքը անոր սկաւառակը չրջապատող նեղ ու կարի լուսաւոր թափանցիկ օղակաւ մը չրջապատեալ տեսան։ Այս օղակը պսակին հետ չփոթելու չէ, որովհետեւ թաղին գոյնը ճերմակ է, բայց յիշեալ օղակին գոյնը 1860ին արեգական բոլորական խաւարումը դիտող գիտնոց (Պ. Լըվէռիէ եւ Պ. Իւռնէլ) կարմիր տեսնուեցաւ։

Այս ալ չի մոռնանք զրուցելու որ վերոյիշեալ ուռոյցները 18 օգոստոսի 1868ին բոլորական խաւարումէն ետքը Պ. Ժանսէն Գաղղիացի աստեղագէտը զանոնք խաւարումներէն դուրս ալ տեսնելու միջոցը գտաւ։

Լուսապատկերային վերլուծութեամբ հաստատուեցաւ նաեւ որ արեգական լուսապսակը չրջապատող միօրինակ չարքըն՝ որ ջրածնէ բաղկացեալ է եւ զոր աստեղագէտք գունագունտ (1) կը կոչեն, յիշեալ կազէն զատ նաեւ կը բովանդակէ մետաղական կազեր, օրինակի աղագաւ [illegible] կազեր, բայց միայն իւր ստորին սահմանաց վրայ։

Պ. Ժանսէն 1879ին Բարիզու Երկայնութեանց պաշտօնարանին Տարեգրին մէջը, [illegible] խորագրով յօդուածոյն մէջ, իւր 1871ին Արեգական բոլորական խաւարման վրայ ըրած զննութեանց Գաղղիոյ Գիտութեանց Ճեմարանին ներկայացուցած համարին վրայ խօսելէն ետքը, բառերն համառօտելով զԱրեգակը բոլորական խաւարման մը ժամանակը ծածկող մթնոլորտը երեք մասանց կը բաժնէ։ Այս մասանց առաջինը՝ ըստ յիշեալ աստեղագիտին՝ «անմիջապէս արեգական լուսապսակը կը ծածկէ, որն որ նեղ այսինքն միայն քանի մը վայրկեան բարձրութիւն ունեցող բայց չատ լուսաւոր օղակէ մը կազմուած է, որն որ այրիլէ ճերմկցած մետաղական չոգիներէ կազմուած է բայց որոնք նոյն իսկ լուսապսակին մետաղական չոգիներէն աւելի թեթեւ են»։ Այս չատ անօսր չարքը 1872ին յունիսի 6ին արեգական օղակաձեւ խաւարումը զննող Մատրասի դիտարանին տեսչին Նորման Բոկսոնի նայելով, արեգակնային լուսապատկերին գծերուն չրջումն յառաջ կը բերէ. Նոյն կարծեաց վրայ է նաեւ Պ. Լիէս աստեղագէտը. այս չարքը յիշեալ աստղագէտը իւր [illegible] անուն գրքին մէջ [illegible] կոչած է։

Պ. Ժանսէն կը չարունակէ ըսելով թէ վերոյիշեալ նեղ չարքին վրայ կայ նաեւ [illegible], որուն բարձրութիւնը 8 եւ 12 երկրորդական վայրկենից մէջը կը փոխուի. այս չարքը դեռ չատ տաք է կրակ յիշեալ զննիչը. որուն ջրածինն կը տիրէ եւ խառն է երբեմն Մանիէզիումի մետաղական չոգւօք. վերջապէս կայ նաեւ [illegible] (2) որն որ խիստ բարձր է, համեմատաբար նուազ տաք, յօդեալ եւ քիչ ատեն հանդարտութեան մէջ կը յանուի, եւ ուր որ արդէն գիտաւորաց ներքին կրած զանազան երեւոյթք զգալի կըլլան։ Այս ամենուզ պաշտօնադր․ կը յաւելու Պ. Ժանսէն, միանալով աստեղակերպից օղակայ որք արեգական չուրջը կը թաւալին, յիշեալ ծածկոյթին այն երեւոյթն ու տարօրինակ ձեւը կուտան, որոնք չատ ժամանակ աստեղագիտաց ճարտարութիւնն ի դերեւ հանած են»։

Արեգական խաւարման ժամանակ պսակին ձեւն ու յատկութիւնները, նաեւ ուռոյցները դիտելու համար այս վերջին տարիներուն մէջը լուսանկարութիւնը մեծ արդիւնք յառաջ բերած է, եւ արեգական խաւարմունքը զննելու գացող զննիչք. Նոյն ատղին խաւարման ժամանակին անոր չատ մը լուսանկարները կանոնն զորոնք իրարու կը բաղդատեն։ Այս լուսանկարից իրարու բաղդատամամբն է որ գիտաւորապէս ուռոյցներուն արեգական եւ ոչ թէ լուսնոյ վերաբերիլն ապացուցուած է։ Լուսանկարութիւնն առաւել կամ նուազ յաջողութեամբ օգնութեան հասած է նաեւ վերջին այսինքն 1874 ի Արուսեակ մոլորակին Արեգական վրայէն անցքին ատենն։

Ահաւասիկ այս վիճակիս մէջն է այսօր Արեգական բոլորական խաւարմանց միջոցաւ Արեգակնային բնագիտութեան վրայ գիտութեան մեզի սըւտած վերջին արդիւնքն։ Դեռ չատ կէտեր կան լուսաւորուելու ու խնդիրներ լուծուելու, բայց ի նկատողութիւն առնելով որ այս վերջին 25 տարուան միջոցիս մէջը աստեղագիտութիւնն ինչ հսկայաքայլ յառաջացաւ, կը յուսանք թէ այս վերջին Արեգական ամբողջական խաւարումը դիտելու գացող զննիչք նորանոր գիւտերով ետ կը դառնան, եւ արեգակնային բնագիտութեան մթին եղող կէտերն աւելի եւս կը լուսաւորին։

ՀԻԵՐՈՆԻՄՈՍ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ
Ուսուցիչ աստեղագիտութեան եւ օգնական քննիչ Պելկրատու անտառաց.

---

(1) Տես Համառօտ Նկարագրական Աստղագիտութիւն ի Բ. Ֆ. երես 123։

(1) Գունագունտ անունը արեգական մթնոլորտին այս մասին մինչ կոմնաւոր երեւալուն եւ կամ անոր լուսապատկերին միայն լուսաւոր գծերով ծածկուած ըլլալուն համար տրուած է։ Ասկից անդին կը տարածուի վերոյիշեալ արեգական բոլորական խաւարմանց ժամանակը լուսնոյ մթին սկաւառակին բոլորտիքը զննուած պսակը։

(2) Այս անուանակոչութիւնը նոյն իսկ Պ. Ժանսէնի կը վերաբերի, որն որ ընդհանրապէս բոլոր աստեղագէտներէ ընդունուած է։

ԳՐԱԿԱՆ

—o—

ՏԵՍԻԼՆ

Անծանօթ էր տեղին, առ ծովուն եզեր,
Լոյս էր ծովն և էր խաղաղ, անեզր։
Ապարանք մի բարձրանոր անդ միայնակ.
Եւ ապարանք չէր տեսնուած նոյն գունակ։
Շուրջն անբընակ, անչէն ունջ մի թխապայրը,
Ուր չէր քայլած բընաւ գոդցես մի անցորդ։
Եւ գիշեր. աստղեր չէին. այլ լուսին
Մերթ երեւէր վերայ երկնից երեսին
Եւ մերթ մըթին թաքչէր յետոյ ամպերուն,
Թողլով երկրին նըշոյլ աղօտ, երերուն։
Երկայն սրահներ ունէր պալատն անծանօթ.
Եւ մէն մի սրահ, որպէս լուսոյ մեծ անօթ,
Փայլատակէր և կրկնուէր ի ծովուն,
Ջերդ լուսազանդ սիւներ յողդողդ դողդոջուն։
Մարգարտայեռ պըսակներով, ըսպիտակ
Եւ սակէնուռ ագած հանդերձ ընդարձակ
Ճաճանչաճեր էակներու բազմութիւն
Այրեր և անդր երթևեկէր չողշողուն։
Այլ, ո՛վ զարմանք, ոչ մի ձայն, ոչ մի աղմուկ
Ոչ մի նըւագ, ոչ երգերու ինչ չըշուկ։
Այնչափ կենաց, այնչափ գեղոյ հետ միասին
Անասելի մահ մի տիրէր յամրոխին։
Եւ հայէի, չէի կարող իմանալ
Այդ բազմութիւնն անկարեկիր, անայլայլ։
Ճառագայթող սըրահներուն տակ ի վայր,
Ընդնչմարուէր մի խաւարչուտ ներքնավայր,
Ցարտամ, անհեղ տեղի գոդցես դըժոխային։
Ծիծղուն խարոյկք ատտ անդ տըխուր մըխային։
Եւ գիտեցի. վըտիս, վըտիս ուրուականք
Որ մարդ էին, այլ յոյժ հեռի էին կեանք,
Ապշած, միմեանց աչերուն մէջ նայէին,
Նայեցաք տխմար, մըթին, նայեցաք անձեղին։
Երեւթացեալ մասներուն մէջ սասոմանք
Անուլին հայն և ուտէին, և անյագ
Եւ անհեղեդ ախորժակ մ'էր այս արդեօք,
Զի լըցի էր այդ հայ և դառն անդ այլ ոք
Ջեռացը մէջ առած իւր գլուխ լերկ անհեր,
Արձանացած, լուռ, մտածեր և խորհեր։
Ցիմար կիներ, ծունըր դըրած և ժպտուն,
Որք չը դիտեն նըջուգ էին կամ արթուն,
Մանկան նման բաներ ուժգին ընդգրկած,
Ծիծաղէին նոցա չըթանքը լայնաբաց։
Ես դարձուցի աչերսի վեր ահարեկ.
Անասանելի էր այս տեսիլ կարի հեք։
Եւ պայծառ էր ապարանքը տակաւին.
Այլ բազմութիւնն անհետացած էր բնաւին։
Միայն յամրաքայլ ոք չըջէր անդգեղապանձ,
Եւ՛ ա՞ս կին մ'էր, կին մ'անհամդիտ սիրախանձ,
Որ, մինչ ամենքն արդէն գնացին հանդչելյան,
Նոր զարդերով պճնէր վարսեր ցիր և ցան,
Նոր գոհարներ և մարգարիտ յաւելուր
Իւր ճակատուն լուսապայծառ և մաքուր։
Երկայն ժամեր այսպէս անցան, նէ սպասէր,
Եւ հուսկ ապա չեկաւ ներս սրտին սէր....։

* * *

Եւ հայեցայ, ոչ ևս էին ճըրագունք բիւր,
Եւ խաւարած էր այն պալատ լուսափիւռ։
Ոչ ևս սիւներ նըշուլաձոյլ մէջ ջըրոյն,
Ուր պատկերէր մեծ ապարանքն երերուն.
Ոչ ևս էակն այն սիրաշարժ անձկայրեաց,
Ոչ ևս վարդեր, ոչ ևս հայլեր լուսամած։—
«Ա՛հ ի՞նչ է այս, սարսափահար գոչեցի»։
Ձայն մի որ մեզ լըսենք երբեմն յանկըշի,
Խորին ձայն մի որ չը գիտենք ո՛ւստի գայ,
Բայց որ գոդցես պատմէ զիրացն ապագայ,
«Այդ ապարանքն, ասաց, աշխարհն էր համայն։
Եւ մերեցաւ. և այն էակ գեղանման,
Որ ընդ երկար տառանեցաւ յար արթուն,
Ճշմարտութեան ըսպասողն էր Գիտութիւն»։—
Սարսուռ անցաւ սրտիս խորէն, և յերկին
Երբ դարձուցի աչերս տխրած, արտմագին,
Ըզգացի որ սառէր ուղեղս առ ահի.
Զի թուխ ամպեր լեռնանըման, ահեղի
Խռկած էին գիշերներու վեհ դըշխոյն.
Եւ պատառներ նոցա մըթին և սը[illegible]
Ուրուագըծած էին ահեղ կերպարան,
Որոյ անձև և այլանդակ մեծ իրան
Տարածանէր յերկնից երեսս ընդարձակ,
Եւ ժպտելով քարքնելի ժպիտ մ'անուակ,
Հինգ մատները դէպ ի ցըռուկ իւր տանէր...։
Ունայնութի՛ւն էր որ ծաղրէր զաշխարհ մեր։

Ց. ՍԵԹԵԱՆ

ԴԱՍԱՏՈՒ ՄԸ

—o—

Խմբագրապետ Տէր.

Մի քանի ամիսներէ ի վեր Մանզումէի Էֆքեար լրագրոյ միջոցաւ ազգային պատուաւոր դասատուներէն մէկուն՝ այն է Կ. Վահան Էֆէնտիի անձնականին և արժանեաց դէմ անտեղի հրատարակութիւններ տեսնելով, խղճիս դէմ մեղանչած պիտ'ըլլայի եթէ լուռ և անտարբեր կերպիւ հանդիսատես մ'ըլլայի այն անհիմն զրպարտութեանց որք տեղացին իւր պատուական և անմեղ բարեկամիս գլխոյն։

Եթէ այսօր ունինք մեր ազգին մէջ մի քանի պատուաւոր դասատուներ՝ որք պատիւ կը բերեն թէ՛ Ազգութեան և թէ՛ իրենց վեհմ կոչման. նոցա կարգէն է նաև Կ. Վահան Էֆէնտի, որ տասը տարիէ ի վեր գաւառական դպրոցներու մէջ անձնուիրաբար կ'աշխատի ազգային մանկտւոյն կրթութեան, և իւր անբասիր վարուք և ողջախոհութեամբ տեղւոյն ազգայնոց համակրութիւնն իրաւամբ վայելած է թէ՛ Բիրասօն, թէ՛ Կիլիկիա և թէ՛ Շապին Գարահիսար, երկիրներ՝ ուր չեմ յուսար որ գտնուի անձ մը որ ձեռքը սրտին վրայ դըրած՝ առանց կարմրելու՝ յիշեալ Էֆէնտիի արժանիքն և աշխատութիւնները կարող ըլլայ արհամարհելու։

Տասը տարի յառաջ ճանչցայ զինք Բիրասօն, և երկու տարիէն աւելի իւր հսկողութեան տակ գտնուած ազգային վարժարանին մէջ օգնական դասատուութեան պաշտօնը վարելու պատիւն ունեցայ. նա էր որ կը քարոզէր հասարակութեան թէ «փոխելու ենք, դպրոց անունը և վարժարանի վերածելու ենք, վասն զի մեզի վարժ և կրթեալ մարդիկ հարկաւոր են և ոչ թէ դպիրներ» և թէ «մէկ դասատու մը 2–3 լեզուաց հետ քանի մը գիտութիւններ սորվելը, և այն ալ կարճ ժամանակի մէջ՝ անմտութիւն է»։

Նա լաւ մշակ աշխատած է, և իւր արդիւնքները բաւական վայելած են յիշեալ տեղեր, չունի սովորութիւն իւր աշխատութիւնները ի վերայ սեմնեաց քարոզել տալու, ինչպէս որ դժբաղդաբար մեր գաւառացի դասատուաց չատերն իրենց գործերը քարոզել կը տան հսկայաքայլ անուանելով, առակաւն մը զոր չարաչար կը գործածեն, վասն զի մեր վարժարաններ այդ արժանիքը վայելելէ չատ հեռու են տակաւին։

Իսկ դուք, բարեկամդ իմ Կ. Վահան, մի՛ վշտանաք բնաւ Ձեր դէմ ուղղեալ այդ թշնամութեանց, երջանիկ համարեցէք զձեզ ձեր հակառակորդներով, վասն զի մեծ մարդիկ միայն կռուեցան զանոնք. Նոյնը մնացէք, ինչպէս որ սկսաք և եկք ցարդ ազգին վարժարանաց համար. Հասարակութիւնը՝ այս անաչառ դատաւորը՝ և նորա ապագայ սերունդը որոյ կրթութեան նուիրած էք ձեր կեանքը, գիտեն և պիտի յարգեն ձեր յիշատակը. և ճշմարտութիւնը որ անյաղթելի է՝ վաղ կամ անագան պիտի վարձատրէ զձեզ. սակայն աւա՜ղ որ մեր անմահ դասատուաց յիշատակն և անունները լռնկելի կըլլան մեզ համար այն ատեն միայն՝ երբ իրենք չկան, և սեւ խաչ մը միայն կը հակէ նոցա տխուր և անշուք գերեզմանին վրայ։

Խմբագրապետ Տէ՛ր, դուք որ զոհած էք ձեր էջերն ազգային յառաջդիմութեան, հաճեցէք կ'աղաչեմ ընդունելով ներկայս հրատարակել ձեր պատուական լրագրոյ միջոցաւ, և ընդունեցէք սրտագին չնորհակալութեանս հաւաստին։

24 ապրիլ 1882 Անձնուէր Ձեզ
Ս. ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵԼՈՑ

Ցուցակ Նուիրատուաց ի Լոնտոն

Մեծ. Տեարք.	Արծ. դհ.
Աբրահամ Հանոյ	5
Ապտուլ Ապտուլլահ Սայըխ	10
Ճ. Մինաս	5
Շամմաս Կարապետ	5
Մարթա Տէր Գէորգեան	10
Աբրահամ Յակոբեան	10
Աննա Եղիաեան	10
Ճօրճոս Հապէշի	10
Աւետիս Գէորգեան	5
Աբրահամ Մովսէսեան	5
Շէյխ Լուէ	5
Սէլլում Սարգօ	5
Տօնապետ »	5
Սարգիս Լուէ	5
Ապտուլլահ Հատտատ	5
Հաննա Հատտատ	5
Եագուպ Ապտուլլահ	5
Տ. Մեսրոփ քահանայ Նազլեան	5
Եուսուֆ Տիրան	5
Ղազար Ըզզիր	10
Ղազարոս Կարապետեան	10
Աբրահամ »	10
Յովհաննէս Խըլոյ	10
» Հալապի	5
Նուէր ի զանազանաց	1090
	1155
Փոստայի եւ այլ ծախք	50
	1105

Վերոյիշեալ (1105) հազար հարիւր հինգ արծաթ ղահեկանի գումարն Ցանձնաժողովս ամբողջ գանձած է։

Հաշուակալ Գանձապետ
Գ. Յ. [illegible] ԱԲԷԼ [illegible]

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Ա. Ա. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ

—o—

ՆՊԱՐԵՂԷՆՔ ԵՒ ՈԳԵԼԻՑ ԸՄՊԵԼԻՔ

Կ. Պոլիս Մըսըր Չարշըի կից Թահմիզ ճամպասի Թիւ 70, աղբիւրին կուշտը

ՍԻՆՔԼԵՐԻ ԱՃԱՌ

Անգղիացի բնալոյծ Տոքթոր Սինքլերի վերջերս հնարած աճառը՝ մինչեւ հիմա ճանչցուած բոլոր լուացքի աճառները կը գերազանցէ թէ՛ խնայողութեան, թէ՛ աշխատութիւնը նուազեցնելու եւ թէ՛ ճերմակեղէնները պահպանելու մասին. մեք եւ մեր բազմաթիւ բարեկամներն որ քանիցս փորձեցինք զայն, համոզուած ենք որ մեր տնական կենաց մէջ երջանիկ յեղափոխութիւն մը պիտի մտնէ այս աճառին տարածումը. ամենէն խոնարհ յարկերէ սկսեալ մինչեւ մեծամեծաց պալատներ, գիշերօթիկ դպրոցներ, հիւանդանոցներ եւ այլն, նախամեծար պիտի համարին Սինքլերի աճառը՝ նկատելով մանաւանդ որ անոր մէջ վնասակար հիւթեր չկան. իւր առատ փրփուրին շնորհիւ բաղանեաց համար ալ գործածուելու խիստ յարմար է։

Ահաւասիկ լուացքի համար զայն գործածելու եղանակը.

Առջի իրիկունէ մէկ կաղապար (քալըպ) աճառը տաշէ փոքր ամանով մը եռացեալ ջրոյ մէջ եւ թող կրակին վրայ մինչեւ որ աղէկ մը հալի, յետոյ կաթսայի մէջ լեցուր չորս թայ (քօվա) պաղ ջուր կամ տաք ջուր՝ (եթէ լաթերը խիստ աղտոտ են). ճերմակեղէնները պատրաստէ նախ, լեցուր եռացեալ աճառոտ ջուրն այդ կաթսային մէջ եւ անմիջապէս թաթխէ ճերմակեղէնները եւ թող այնպէս. առաւօտուն չիթի մը ըրէ զանոնք եւ աղէկ մը քամէ, յետոյ երկու կամ երեք անգամ յստակ պաղ ջրով աճըռէ մինչեւ որ աճառը վրայէն բոլորովին երթայ, եւ կ'ունենաս սքանչելապէս սպիտակցեալ ճերմակեղէններ։ Աղտոտները կաթսային հանելէ ետք, պէտք չէ աճառ ջուրը թափել, այլ անոր մէջ թաթխէ ներկաւոր լաթերն ու բրդեղէնները, զոր հինգ վեց ժամ յետոյ կը հանես մի եւ նոյն կերպով ինչպէս ըրիր ճերմակեղէններուն։

Յատուկ պայմանագրութեամբ գործակալ կարգուած լինելով՝ Սինքլերի աճառին միակ եւ գլխաւոր կեդրոնը թէ՛ Պոլսոյ եւ շրջակայից եւ թէ՛ բոլոր Ասիոյ համար մեր վաճառատունն յատկացուցած ենք։ Պատ. վաճառականք, խանութպանք եւ հասարակութիւնն հրաւիրեալ են այն տեղէն գնելու։ Թէ՛ մայրաքաղաքիս մէջ եւ թէ գաւառներն հաստատուելիք պէճերու ցանկն հետզհետէ պիտի հրատարակեմք։

Նոյն վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ Քանտիոյ եւ այլ ընտիր աճառներ, ազնուագոյն սեւ խաւիար եւ սպունգ, Սիպերիոյ առաջին կարգի կարագ իւղ, զտակի ճերմակ իւղ, խիստ ընտիր եւ միջին աստիճանի սպարմաչէթ մոմեր, խահուէներ Ռիօյի եւ Մարթինիքի, շաքարներ՝ Թրիէսթի, Հոլանտայի տակառով եւ Գալլիոյ՝ գլուխ շաքար, Նափոլիի եւ Ճենովայի մաքարնա եւ չէհրիէներ, Մալթայի եւ Մարսիլիոյ բսթայէս, Թրքական եւ Հոլանտայի պանիրներ, Միլանի կարագ, քօլա, Եգիպտական խառակեան եւ Անգղիական բրինձներ, լուպիա, ձէթ, լեղակ (չիվիտ) եւ այլն, եւ այլն։

Մեր գործոյն հիմնադիրն է գիներու մէջ չափաւոր լինել, մեծարոյ յաճախորդները բնաւ չը նենգել եւ գոհացնել զնոսա։ Մեր եղած յանձնարարութիւններն անսայթաք ուղղութեամբ կատարելնիս արդէն փորձով ցուցած ենք. գնուած ապրանքներն ուղուած տեղերը կ'ուղարկենք մեր բեռնակրաց միջոցաւ, թեթեւ փոխադրելիք և անվճար, այնպէս որ մեր վաճառատան պէտք ունեցողներն բնաւ ստիպուած չեն անձամբ գալու. գաւառացիք իրենց հրամանները մեզ հաղորդելով կրնան վստահութեամբ սպասել որ ամենայն ուղղութեամբ ու փութով պիտի ծառայենք իրենց։ Երրորդի մը ձեռօք ապրանք գնողներուն ի միամտութիւն՝ տրուած ապրանաց եւ ընդունուած սակին մէկ ցուցակը պիտի յանձնեմք։

Վաճառատանս ապրանաց շարքին մէջ կը պարունակին նաեւ Ֆրանսայէն յատկապէս մեծ քանակութեամբ բերել տրուած Շամփանիա, Մալակա, Սէնթ Էմիլիօն, Սէն Ժիւլիէն, Մետօք եւ այլն կոչուած ընտիր գինիներ, բազմաթիւ տեսակ քոնեաքներ, անիս, մէնդա, շաքարօղիներ, քիւրասօ, տուփերով աղած ձկունք, թէթուռներ (թուրշու), աղի ջրոյ մէջ թարմ պահուած լուբիա, ձիթապտուղ, պիզելիա, նոյնպէս շիշերով տօմաթէս եւ այլն եւ այլն։

Ըստ ոմանց մեր գիներն՝ ինչ ինչ ապրանաց մասին՝ բարձր են. բայց թող ի նկատ առնուի թէ ուխտած ենք դէշն աղէկի տեղ չը վաճառել երբեք, պակաս չը կշռել, մէկ ապրանքն արժան տալով միւսին մէջ չը խաբել զժողովուրդն, յայնժամ բացայայտ կը տեսնուի որ արժան վաճառելու մասին եւ ոչ մէկ վաճառատուն կը մրցի կամ կրնայ մրցիլ մեզ հետ։

ՓԱՅԼԱԳԵՂ

Արուեստով ջուր մը որ երկու վայրկեանի մէջ պղնձներու եւ արոյրներու (բիրինճ) ժանգն եւ այլ աղտերը կ'առնու եւ արտաքոյ կարգի փայլունութիւն կուտայ անոնց. կը ծախուի ի Հայկական վաճառատան, Մըսըր չարշըի կից Թահմիզ ճամպասի թիւ 70։

Սակարկութիւն չը կայ. — կանխիկ։

Դ Ր Ա Մ Ա Կ Ա Ն

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 27 ապրիլ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ 110 5/8 առ Անգլ. լիր

Փարիզ 3 » Ֆր. 22 80 առ Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քօնս. գոցուեցաւ		14.32
բացուեցաւ		14.32
կէս օրին		14 29
		Անգլ. լիր
Սօսիէթէ Ժէնէրալ 6 0/0		5.35
» Օթօման		4,10
Կ. Պոլսոյ Պանքան		10, 5
Քրէտի Ժէնէրալ 6 0/0	Օսմ. լիր	7, 7
Փոխ. 1863 (Մուբթոն) 6 0/0	Ֆր.	75,
» 1865 » 6 0/0		74,—
» 1869 (Բինար) 6 0/0		70,
» 1872 (Թօն ախ. Թրէզօր)		26,
» 1873 (Բինար) 6 0/0		65,
Ռումէլիի երկաթուղի		60 50
Լաւրիում		161,
Թրամուայ (գ. կ.)	Օսմ. լիր	350,
Թղթադրամ	»	875
Չէվալէսիք		30
Բէշլիք		——

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն)

	Ղրշ.
Անգղիական ոսկի	110 10
Գաղղիական »	87 35
[illegible]	90 12
Իրիմլիք	51 15
Խառնուն թուղթ	387
» արծաթ (նոր)	90 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108 2
Վեցնոց	124 35
Հինգնոց	208 10
Հինգնոց (անկէտ-	183
Րէթալիք	207
[illegible]	710

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 8 մայիս.

Անգլ. քօնս.	101 7/8
Օսմ. »	13 3/8
Փոխ. 1865	16 3/4
» 1869	14 7/8
» 1871	68 1/4
» 1872	28 1/4
» 1873	13 5/8
» 1877	81 1/4
Պանք Օթօման	22 3/4
Ռուս. փոխ. 73ի	86 3/4
Եգիպտ. միացեալ	67 1/2
» արտօնաւոր	88 1/4
Տայրա Սանիէ	67
Փոխ. Դօմէնիա	88
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	

Փարիզ 8 մայիս.

Գաղղ. քօնս. 5 0/0	117.25
» » 3 0/0	84,02 1/2
Օսմ. քօնս.	13,70
Փոխ. 1865	Ֆր. 86
» 1869	73,
» 1873	67,
Օսմ. Երկաթուղի	61,75
Պանք Օթօման	823,75
Քրէտի Լիօնէ	732.52
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)	—
» » Արեւելեան	—
Իտալ. քօնս.	90 05
Եգիպտ. միացեալ	343 75
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ	25,21

Վիէննա 8 մայիս.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	120.15
Ռումէլիի երկաթուղի	28,70

Ա. Զ. Գ.
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆ

Բարձրագոյն ճշգրտութեամբ պատրաստեալ դեղորայք

ԼՍԱՐԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ

Քիմիականութիւն մուծեալ յարուեստս. —Դասախօսութիւն գործնական, տեսական եւ վերլուծական, Հայերէն լեզուաւ խառն ընդ Գաղղիերէնի. — Առաջին շրջան վեցամսեայ։

ԿՏԱՒ ՆԵՐԿԵԼ

Պիտի սկսի ի մայիս 14, մի միայն ուրբաթ օրերը ժամ 7 էն մինչեւ 9. Մուտք մէկ արծաթ մէճիտ։

Մտից տոմսակները պէտք է որ գնուին գոնէ մէկ շաբաթ առաջ։

ՄԱՐԳԱՐ Վ. ՊԷՅԼԻՔՃԵԱՆ

Մէհմէտ Ալի փաշա խան

Կալաթա 30—11

☞ Ով որ կուզէ արուեստներու վերաբերեալ տեղեկութիւնք ստանալ մասնաւոր կերպիւ, կրնայ ամէն ատեն Լըսարանը դիմել։

ՄԱՆՈՒՑՈՒՄ

Անատօլուի մէջ գործուած զուտ բուրդէ ընտիր քաշմիրներ ու շալեր ամէն ճաշակի յարմար, աժան գնով կը վաճառուին Կ. Պոլիս Մահմուտ փաշայի մեծ փողոցին վարի ծայրը Մէհմէտ փաշա խան թիւ 14։ 8—3

BRITISH AND FOREIGN

ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՖՕՐԷՅՆ

Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն

Դրամագլուխ 1,000,000 Լ. սթէրլին

Պահեստի գումար 276,000 Լ. Ս.

Այս ընկերութիւնը կ'ապահովէ շոգենաւով զրկուած ամէն տեսակ վաճառք, դրամօրար, աւանդ, եւ այլն, բացառմամբ նպաստաւոր պայմաններով։

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապահովութեանց համար պէտք է դիմել առ ստորագրեալ

Ղալաթիա ԷՏՈՒԱՐՏ ՊԱՐՖԻԼՏ
Քիւչիւք Միլէթ Գործակատար
խան թիւ 36

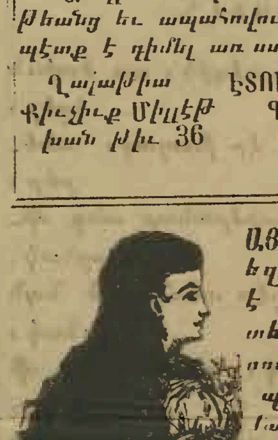

ԱՅԵՐԻ ՎԻԿՈՐԸ եղական դարման է հերաց ամէն տեսակ դժուարութեանց և սոյն պատահին հանօր ծախուած ուրիշ բաղադրութիւններէ առաւել գոհ կընէ գործածողները։

Մանաւանդ իգական սեռի գործածութեանը համար անհրաժեշտ է այս, քանզի կառատացնէ ու մետաքսանման փայլուն և կակուղ կընէ գլխու կարծր մազը։ Որև է պատճառաւ գունաթափ եղածը անվրէպ իր նախկին գոյնին կը վերադարձնէ, անհաստատ մազը կը վերահաստատէ, թափածին տեղ նոր մազ կը բուսցնէ եթէ արմատը փճացած չէ (քանզի բնութեան մէջ ոչինչ կարող է մազ բուսցնել երբ արմատը փտած է), գլխուն ճերմակ թեփը շուտով կանհետացնէ։ Միով բանիւ բնական ու փայլուն մազի առատութեամբ գլխոյն զարդարուելովը՝ գործածողը խիստ փայլեցուցեալ կերպարանք մը կստանայ։ Մայրաքաղաքիս մէջ և այլ տեղեր բազմաթիւ գործածողք այսպէս կը վկայեն։ Անուշահոտ ջուր մ՚է, շիշը կանանչ թուղթի մէջ ամփոփեալ է. դեղավաճառք և այլ շատեր կը ծախեն։ Այէրի Վիկօրը հարցնել պէտք է։ Գլխաւոր տեղին է Մինասեանի Ամերիկեան վաճառատունը ի Ղալաթիա Կոստանդնուպօլսոյ։

JONAS BROOK

BROTHERS

BROOK'S PATENT GLACÉ THREAD 24

ԳՈՐԾՄԱՆ ԻՍՄԱԿ ԴԵՐՁԱՆԻ

ՔԷՉԻԼ ՄԷՔԻ ՐԱ ՊՐՈՒՔԻ

Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ Գ. Գ. Աթօմեան և Տոլլինճեր, Կ. Պոլիս, Պահճէ Գաբու Բ [illegible] փաշա խան։

ԳԱՅԷՐ ՏԱՂԻ ՋՈՒՐ

Այս ջուրին մատակարարութիւնն ստանձնող վարչութիւնը բնաւ գոհողութիւն խնայած չէ իւր պատուարժան յաճախորդները գոհ ընելու համար։ Ջուրին անարատութեանն ու թարմութեան վրայ բնաւ կասկած չկրնար ըլլալ։

Բէրայի, Ղալաթիոյ, Կ. Պոլսոյ և շրջակայ գիւղօրէից համար մէկ մեծ տակառի կամ երկու փոքր տակառներու գինն է մէկ քառորդ մէճիտիէ, գնողին տունը կամ բնակարանը յանձնուելու պայմանաւ։ Հինգ տակառէն աւելի գնողներու հետ ուրիշ սակարկութիւն կըլլայ։

Խարդախութենէ անկասկած ըլլալու համար ամէն տակառներու վրայ խարսխի (նաւու երկաթ) նշանագրոշմ պէտք է փնտռել։

Ապսպրելու համար պէտք է դիմել կամ գրել Կ. Պոլիս Սիրքէճի իսկելեսի 31. Ֆընտըգլը, Ծ. Փողը, Քէրէսթէճի փողոց թիւ 11 մթերանոցն, Պէշիկթաշի նաւամատոյցին մօտ Ալյուրին դիմացը, և Բէրա Թագսիմին դիմացը Ցունաց Այիա Թրիատա եկեղեցւոյն բակին մէջի մթերանոցը։

Վարչութիւնը նաև բաժանորդութեան տետրակներ ալ կը վաճառէ, որք 25 տոմսակ կը պարունակեն հարիւրին 10 զեղչով։

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. Պոլիս Ճէմալ պէյ խան

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1882 ԱՊՐԻԼ 15 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ [illegible] 10

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Եւրոպական կողմ

Ժամ		Թիւ
11 45	Եէնիմահալլէէն Մէգարպուրնու, Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա, Եէնիք. (Եէնիգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	32
12 15	Եէնիքէօյ. Սթէնեա. Էմիրկ. Պօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. (Արնաւուտգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	20
12 45	Բ. և Ա. Գավագ. Եէնիմահալլէ. Մէգարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. (Եէնիգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)—(Ուրբ. օրերը Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք.)	33
1 45	Եէնիք. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. (Պէպէքի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի (Բացի ուրբաթէ.)	2
2 30	Եէնիմահ. Մէգարպ. Պէօյիւքտէրէ. Թարապ. Եէնիք. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք. (Արնաւ. շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի ի Պէպէք. —Ուրբաթ օրերը Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ Գապաթաշ։	22
4	Մէգարպ. Պէօյիւքտ. Թարապիա. Եէնիք Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշկ.	33
6 15	Եէնիմահ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ. Բաշապ, Եէնիք. Էմիրկ. Գանլըճա. Բ. և Ա. Հիսար. Գանտ. Արնաւ. Չէնկէլք. Պէյլէր. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիկ. Իւսկ.	4
8 15	Ա. և Բ. Գավագ Եէնիմահ. Մէգարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ. Եէնիք. Էմիրկ. Պօյաճք. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթ. (Ուրբաթ օրերը Սթէնեա)	34
9 45	Մէգարպուրնուէն Պէօյիւքտէրէ. Թարապ. Եէնիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար. Արնաւ. Օրթաք. Պէշիկթ.	22

Արնաւուտգիւղէն

11 30	Պէպէք. Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթ.	22
12 15	Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթ.	4
12 30	Պէպէք. Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթ.	21
1 30	Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթ. Գապաթ.	32
2 20	Պէպէք, Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթաշ.	20
3 30	Պէպէք. Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթ. Գապաթ. (Բացի ուրբաթէ)	32
10 45	Ռ. Հիսարէն ուղղակի կամուրջ	20
11 10	Պէպէքէն ուղղակի կամուրջ. (Բացի ուրբաթէ)	2

Ասիական կողմ

11 30	Արնաւ. Վանիք. Չէնկէլք. Պէյլէրպ. Գուզկ. Գապաթ.	2
12 15	Պէյք. Բաշապ. Բ. փ. մահ. Գանլ. Ա. Հիսար. Գանտ. (ժամ 1,5 ին Արնաւուտգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի) Ուրբ. օրերը Վանիք. Չէնկէլք. Պէյլէրպ. Գուզ.	25
12 50	Արնաւ. Գանտ. Վանիք. Չէնկէլք. Պէյլէրպ. Գուզ. Պէշիկթ. (Բացի ուրբաթէ)	21
1 15	Պէօյիւք. Թարապ. Պէյքօզ. Բաշապահճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար. Գանտ.—ժամ 2 30ին Գանտիլլիի շոգենաւին պիտի հաղորդակցի. (Ուրբ. օրերը Վանիք. Չէնկ. Պէյլէրպ. Գուզկ. Պէշիկթ.)	34
2 15	Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզ. Իւսկ. — Բացի ուրբաթէ։	25
4	Պէյքօզ, Բաշապ. Բ. փ. մահ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ։	28
9	Էմիրկ. Գանլճ. Բ. Ա. Հիսար, Գանտ. Արնաւ. Չէնկ. Պէյլէրպ. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիկթ. Իւսկ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 8,45 ին Պէօյիւքտէրէէն ելնելով Պէյքօզ, Բաշապ. Բ. փ. մահ. պիտի հանդիպի)	21
10 30	Վանիք. Չէնկ.	23

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Եւրոպական կողմ

12 45	Պէշիկթաշ, Օրթաք, Գուր. Արնաւ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Եէնիմահ.	22
1 15	Գապաթ. Իւսկ. Պէշիկթ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլէրպ. Չէնկէլք. Արնաւ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկ. Եէնիք. Բաշապ. Պէյքօզ Թարապ. Պէօյիւքտ. Եէնիմահ.	4
2 45	Պէշիկթ. Օրթաք, Արնաւ. Բ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէգար.	33
3	Գապաթ. Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Սթէն. Եէնիք. Պէյքօզ. Թարապ. Պէօյիւք. Մէգարպ. Եէնիմահ. Գավագլար։	34
6 45	Իւսկ. Պէշիկթ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլէրպ. Չէնկ. Արնաւ. Գանտ. Բ. Հիսար. Գանլ. Էմիրկ. (Ուրբ օրերը Եէնիք. Թար. Պէօյիւքտ.)	21
8 15	Պէշիկթ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէգարպ.	22
10 30	Բ. Հիսար. Պօյաճ. Էմիրկ. Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէգարպ. Եէնիմահ.	32
11 15	Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէգարպ. Եէնիմահ.	34
11 35	Պէպէք, Բ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Սթէն. Եէնիք.	20

Արնաւուտգիւղ

1 5	Ուղղակի Արնաւ.	32
1 30	Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք։	20
3	Ուղղակի Արնաւ. (Բաց ի ուրբաթէ)	32
10	Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք, Բ. Հիսար. —Վոսփորի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի ի Բ. Հիսար։	20
10 30	Պէշիկթ. Գուզկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք։ (Բաց ի ուրբաթէ)։	2
11 10	Գապաթ. Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք։ (Ուրբաթ օրերը ժամ 11ին) — Եէնիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի ի Պէպէք։	28
11 40	Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք։	22
12	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Գուրուչեշմէ, Արնաւուտքէօյ։	2

Ասիական կողմ

12 35	Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Եէնիք. —Բացի ուրբաթէ։	2
1 30	Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Գանտ. —Բացի ուրբաթէ։	23
2 30	Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապ. Պէյքօզ (Ուրբաթ օրերը Բ. փաշա մահ.)	28
9 45	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. (Գավագի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	25
10 15	Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Բ. փաշա մահ. Բաշապ. Պէյքօզ Մէգարպ. Ա. և Բ. Գավաք։	35
10 55	Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Արնաւ. — Բացի ուրբաթէ (Պէյքօզի շոգենաւին պիտի հաղորդակցի ի Գանտիլլի)	4
11 20	Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բ. փ. մահ. Բաշապ. Պէյք. — Ուրբաթ օրերը ժամ 11ին Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիքէօյ հանդիպելով։)	25
11 40	Արնաւ. Գապաթ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք.	21

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Իւսկիւտարէն Կամուրջ		Կամուրջէն Իւսկիւտար	
Ժամ	Ժամ	Ժամ	Ժամ
11 45		12 15	
12 30	6 20	12 45	7 35
1	7	1 15	8 15
1 30	8 10 Պէշիկթաշ	1 45	9
2	9 20	2 15	9 35 Պէշիկթաշ
2 30	9 45	2 45	10
3	10 5	3 15	10 15
3 30	10 30	3 45	10 45
4	10 50	4 15 Պէշիկթաշ	11 5
4 45 Պէշիկթաշ	11 10	5	11 25 Գուզկ.
5 20	11 35	5 30	11 45
5 50	12 5	6	12 5 Գուզկ.

(Շաբաթ օրերը Գուզկունճուք չպիտի հանդիպի)

ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Իւսկիւտարէն Կամուրջ		Կամուրջէն Իւսկիւտար	
Ժամ	Ժամ	Ժամ	Ժամ
12 15	7	12 10	7
1	8 10 Պէշիկթաշ	12 55	8
1 45	8 40	1 40	8 30 Պէշիկթաշ
2 30	9 20	2 25	9 20
3 15	9 50	3 10	10
4	10 30	3 55 Պէշիկթաշ	10 30
4 45 Պէշիկթաշ	11	4 40	11 5
5 30	11 30	5 25	11 40
6 15	12 5	6 10	12 5

—o—

ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻ

Բաց ի ուրբաթէ Հարէմ և Սալաճագ բանող շոգենաւները։

3 30	Հարէմէն Սալաճագ	21
11	Հարէմէն Սալաճագ	21
3 15	Կամուրջէն Հարէմ Սալաճագ	21
10 50	» » »	21

Կառաբարձ շոգենաւին երթևեկի ժամերը։

3 15	Իւսկիւտարէն, Գապաթ. Սիրք.
4 15	» Սիրքէճի
10 20	» »
11 30	» Գապաթաշ
3 45	Սիրքէճիէն Իւսկիւտար
5	» Գապաթ. Իւսկիւտար
11	Սիրքէճիէն Իւսկիւտար
11 45	Գապաթաշէն Իւսկիւտար